

STOWARZYSZENIE LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA
CZARNOZIEM NA SOLI

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU

NA LATA 2023 - 2027

Projekt

SPIS TREŚCI

	ROZDZIAŁ I	
	CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO	
	1. Nazwa i forma prawna LGD	
	2. Opis procesu tworzenia partnerstwa	
	3. Opis ogólny struktury LGD	
	4. Skład organu decyzyjnego	
	5. Rozwiązania stosowane w procesie decyzyjnym	
	6. Dokumenty regulujące działalność LGD i zasady ich uchwalania i aktualizacji	
	ROZDZIAŁ II	
	CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR	
	1. Opis obszaru objętego LSR	
	2. Mapa obszaru objętego LSR	
	3. Wyróżniki spójności obszaru LSR	
	ROZDZIAŁ III	
	PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR	
	ROZDZIAŁ IV	
	ANALIZA ROZWOJOWYCH I POTENCJAŁÓW LSR	
	1. Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru	
	2. Określenie grup docelowych istotnych dla realizacji LSR, w tym grup w szczególnie niekorzystnej sytuacji	
	3. Analiza planowanego sposobu wsparcia lokalnych i ponadlokalnych inicjatyw w kontekście wdrażania innych instrumentów terytorialnych	
	ROZDZIAŁ V	
	SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA	
	1. Zgodność i komplementarność z innymi dokumentami strategicznymi	
	2. Opis sposobu integrowania poszczególnych partnerów, sektorów, zasobów i branż w procesie kompleksowej realizacji przedsięwzięć	
	ROZDZIAŁ VI	
	CELE I WSKAŹNIKI	
	1. Specyfikacja celów i przedsięwzięć strategii, z podziałem na źródła finansowania	
	2. Przedsięwzięcia realizowane w ramach RLKS, wraz ze sposobem ich realizacji i uzasadnieniem	
	3. Specyfikacja wskaźników przypisanych do celów i przedsięwzięć	
	ROZDZIAŁ VII	
	SPOSÓB OCENY I WYBORU OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU	
	1. Charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD	
	2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów	
	3. Innowacyjność i inkluzyjność w kryteriach wyboru	
	4. Realizacja projektów grantowych, operacji własnych i realizowanych w partnerstwie	

	ROZDZIAŁ VIII	
	PLAN DZIAŁANIA	
	1. Harmonogram osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników, uwzględniający czas realizacji i efekty wdrażania LSR	
	2. Kamienie milowe w realizacji LSR	
	ROZDZIAŁ IX	
	BUDŻET LSR	
	1. Ogólna charakterystyka budżetu, ze wskazaniem źródeł finansowania LSR	
	2. Powiązanie źródeł finansowania budżetu z celami LSR	
	ROZDZIAŁ X	
	MONITORING I EWALUACJA	
	WYKAZ LITERATURY	
	ZAŁĄCZNIKI	
	1. Cele i przedsięwzięcia	
	2. Plan działania – wskazujący harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu	
	3. Budżet LSR w podziale na fundusze EFSI i zakresy wsparcia	
	4. Plan wykorzystania budżetu LSR wykazujący wykorzystanie zakontraktowanych środków w podziale na poszczególne fundusze i lata.	
	5. Plan komunikacji ze społecznością lokalną	

ROZDZIAŁ I

CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO

1. Nazwa i forma prawna LGD

Nazwa: **Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli**

Forma prawna: stowarzyszenie

Data rejestracji: **08.01.2009 r.**

Numer w KRS: **0000320289**

2. Opis procesu tworzenia partnerstwa

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli powstało w wyniku wspólnego działania środowisk z ośmiu gmin powiatu inowrocławskiego: Dąbrowa Biskupia, Gniewkowo, Inowrocław, Janikowo, Kruszwica, Pakość, Rojewo i Złotniki Kujawskie. Spotkanie założycielskie Stowarzyszenia odbyło się 19 czerwca 2008 roku. W Krajowym Rejestrze Sądowym stowarzyszenie zostało zarejestrowane w dniu 8 stycznia 2009 roku.

Kluczowe znaczenie dla utworzenia LGD miała aktywność Stowarzyszenia „Partnerstwo Powiatu Inowrocławskiego” (SPPI) jako realizatora projektu „Mobilizacja i aktywizacja społeczności wiejskich poprzez opracowanie zintegrowanej strategii promującej rozwój oraz utworzenie Lokalnej Grupy Działania „CZARNOZIEM NA SOLI” oraz realizacja przez Fundację LGD Czarnoziem na Soli projektu „LGD Czarnoziem na Soli- wielosektorowe partnerstwo pięciu podinowrocławskich gmin dla realizacji zadań edukacyjnych, doradczych i promocyjnych” sfinansowanych w ramach Schematu I i II Pilotażowego Programu LEADER+.

Proces budowania partnerstwa został zapoczątkowany już w 2003 roku, gdy zarejestrowane zostało Stowarzyszenie „Partnerstwo Powiatu Inowrocławskiego” - apolityczne stowarzyszenie samorządowców i liderów wiejskich mające za główny cel bliską współpracę z gminami dla pozyskiwania środków zewnętrznych na rozwój zasobów ludzkich oraz przedsiębiorczości w ramach Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Społecznego.

Fundacja LGD Czarnoziem na Soli powstała 26 kwietnia 2006 roku. Fundatorem LGD Czarnoziem na Soli było SPPI - jego przedstawiciel z tego tytułu był jedynym stałym członkiem Rady Fundacji. Działalność Fundacji Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli była naturalnym przedłużeniem i rozszerzeniem działalności SPPI. Na mocy poczynionych uzgodnień Fundacja LGD Czarnoziem na Soli korzystała ze wsparcia SPPI, które udostępniło częściowo swój potencjał biurowy i organizacyjny w trakcie realizacji projektu w ramach Schematu II Pilotażowego Programu LEADER+.

Gminy Dąbrowa Biskupia, Gniewkowo, Inowrocław, Rojewo i Złotniki Kujawskie były parterami Fundacji od momentu jej założenia. W czerwcu 2007 roku do Fundacji LGD dołączyła gmina Kruszwica, a w grudniu tego samego roku kolejne gminy powiatu inowrocławskiego: gmina Janikowo i gmina Pakość.

W związku z koniecznością dostosowania formy prawnej podmiotu aplikującego do wdrażania lokalnej strategii rozwoju w ramach PROW 2007-2013 wiosną 2008 roku podczas warsztatów i spotkań gminnych podjęta została decyzja o powołaniu Stowarzyszenia LGD Czarnoziem na Soli.

19 czerwca 2008 roku odbyło się walne zebranie członków założycieli Stowarzyszenia, na którym przyjęto Statut oraz powołano Komitet Założycielski. Walne zebranie członków założycieli Stowarzyszenia w dniu 8 grudnia powołało Zarząd i Komisję Rewizyjną Stowarzyszenia, a na walnym zebraniu w dniu 9 stycznia 2009 roku powołano Radę i przyjęto Lokalną Strategię Rozwoju oraz przyjęto Regulaminy władz Stowarzyszenia.

Dzięki dotychczasowej dobrej współpracy SPPI i Fundacji LGD Czarnoziem na Soli z gminami wchodzącymi w skład LGD, Stowarzyszenie jako kontynuator działań korzystało ze wsparcia organizacyjnego i logistycznego samorządów gminnych (m.in. sale, dystrybucja materiałów

informacyjnych itp.).

3 lipca 2009 roku Stowarzyszenie podpisało z Samorządem Województwa Kujawsko-Pomorskiego umowę ramową na realizację Lokalnej Strategii Rozwoju współfinansowanej ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Pozwoliło to na kontynuację działań zmierzających do rozwoju i poprawy jakości życia na obszarze działania LGD Czarnoziem na Soli.

W okresie wdrażania LSR realizowano następujące cele strategiczne:

1. Poprawa jakości życia - podniesienie standardów cywilizacyjnych.
2. Budowanie kapitału społecznego poprzez aktywizację społeczności lokalnych - samoorganizacja mieszkańców dla lepszego wykorzystania istniejącego potencjału i lokalnych zasobów.
3. Różnicowanie działalności gospodarczej - tworzenie pozarolniczych miejsc pracy w turystyce.
4. Zachowanie dziedzictwa historycznego, kulturowego i przyrodniczego obszaru LGD - waloryzacja lokalnych zasobów Kujaw Zachodnich.

Sukces wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju w perspektywie finansowej 2007-2013 rozbudził dotacyjny apetyt lokalnej społeczności, wskutek czego w dniu 28 grudnia 2015 r, w wyniku wielomiesięcznych działań zmierzających do opracowania LSR na lata 2014-2020, Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia zatwierdziło wspomniany dokument. W ten sposób LGD sięgnęło po środki z trzech komplementarnych funduszy i od dnia 19 maja 2016 r. wykonuje postanowienia umowy o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS) pomiędzy Samorządem Województwa Kujawsko - Pomorskiego a LGD, której strategia została wybrane przez Komisję oceniającą LSR. Zawarcie umowy ramowej stworzyło Stowarzyszeniu możliwość ogłoszenia naborów na realizację operacji finansowanych z:

- Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w kwocie 3.061.000,00 euro
- Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020) w kwocie 9.500.000,00 zł
- Europejskiego Funduszu Społecznego (Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020) w kwocie 3.800.000,00 zł.

Powyższe działania służyły także możliwości wdrożenia przez LGD projektów współpracy o wartości 132.500,00 euro oraz sfinansowania kosztów funkcjonowania grupy w wysokości nie przekraczającej 829.820,00 euro. Dzięki zakontraktowaniu środków na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność na obszarze wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia LGD Czarnoziem na Soli możliwe było wsparcie rozwoju gospodarczego poprzez rozwój przedsiębiorczości, zwiększenie atrakcyjności obszaru LSR poprzez rozbudowę i poprawę standardu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz rewitalizację i poprawę estetyki przestrzeni publicznej, a także wzmocnienie kapitału społecznego i włączenie społeczne, dzięki aktywizacji i integracji mieszkańców oraz promocji zasobów lokalnych.

Zgodnie z posiadanym doświadczeniem, a także dążeniami zgłaszanymi przez wszystkich partnerów tworzących LGD, nadrzędnym celem Stowarzyszenia pozostaje kontynuowanie działań na rzecz rozwoju obszaru objętego LSR w perspektywie unijnej na lata 2021-2027. Podtrzymany mechanizm wielofunduszowości zwielaokrotni zakres możliwości efektywnego wykorzystania środków, poprzez stworzenie zbilansowanego katalogu celów (obszarów tematycznych) i odpowiadających im efektów, planowanych do osiągnięcia w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju.

3. Opis ogólny struktury LGD

Stowarzyszenie jest partnerstwem, w skład którego wchodzi przedstawiciele instytucji publicznych, lokalni partnerzy społeczni i gospodarczy oraz mieszkańcy. **Inkluzywny** charakter organizacji powoduje, że członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia może być zatem każdy:

- **przedstawiciel sektora publicznego** – gminy i powiaty oraz uczelnie publiczne, jednostki

badawczo - rozwojowe, samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, państwowe lub samorządowe instytucje kultury oraz państwowe lub samorządowe osoby prawne utworzone na podstawie odrębnych przepisów w celu wykonywania zadań publicznych, z wyłączeniem przedsiębiorców;

- **przedstawiciel sektora społecznego** – organizacje pozarządowe, w tym fundacje i stowarzyszenia oraz podmioty prowadzące Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej, Warsztaty Terapii Zawodowej, Zakłady Aktywizacji Zawodowej, kościoły i związki wyznaniowe, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego, także związki zawodowe i organizacje pracodawców, organizacje społeczno-zawodowe rolników oraz inne dobrowolne zrzeszenia i ruchy obywatelskie (Koła Gospodyń Wiejskich, rady sołeckie, rady parafialne itp.), w tym **mieszkańcy** tj. osoby zamieszkujące na obszarze objętym Lokalną Strategią Rozwoju.

- **przedstawiciel sektora gospodarczego** – podmioty prowadzące działalność gospodarczą, w tym przedsiębiorstwa społeczne, rolnicy i rybacy.

Członkami zwyczajnymi Stowarzyszenia mogą być osoby fizyczne oraz osoby prawne, w tym jednostki samorządu terytorialnego, z wyłączeniem województw. Warunki członkostwa w LGD określa Statut Stowarzyszenia. Kandydat na członka Lokalnej Grupy Działania składa pisemną deklarację lub uchwałę o przystąpieniu do LGD. **O przyjęciu w poczet członków Stowarzyszenia decyduje Walne Zebranie Członków** w formie uchwały, podejmowanej na wniosek Zarządu. O podjętej przez WZC decyzji Zarząd niezwłocznie powiadamia pisemnie zainteresowany podmiot. Zachowana jest procedura odwoławcza - od uchwały odmownej, zainteresowanemu przysługuje prawo odwołania do najbliższego Walnego Zebrania Członków, którego uchwała jest ostateczna.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli liczy na dzień 31.12.2022 **96 członków**: w tym **18 przedstawicieli sektora publicznego, 40 przedstawicieli sektora społecznego, 17 przedstawicieli sektora gospodarczego oraz 21 przedstawicieli sektora mieszkańców.**

Władzami Stowarzyszenia są: **Walne Zebranie Członków, Zarząd, Rada oraz Komisja Rewizyjna.** Rozdział kompetencji pomiędzy poszczególne organy LGD opisuje § 17 Statutu Nadrzędnym organem LGD jest **Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia (WZC)**, do którego kompetencji zastrzeżone są wszystkie sprawy organizacji, z wyłączeniem tych, które WZC zdecydowało przekazać innym organom. Skład organu tworzą wszyscy członkowie zwyczajni LGD, którzy swe stanowisko wyrażają w drodze uchwały. W procesie podejmowania decyzji każdy z członków LGD **dysponuje jednym głosem** w organie. W celu uproszczenia procesu kierowania całokształtem działalności organizacji oraz usystematyzowania sposobu jej reprezentacji w stosunkach zewnętrznych, WZC wybiera Zarząd Stowarzyszenia, któremu statutowo powierza określone kompetencje niezbędne do wykonywania powierzonych zadań. W skład Zarządu LGD wchodzi **podmioty reprezentujące wszystkie gminy obszaru.** Organem powołanym w celu kontroli działalności LGD jest Komisja Rewizyjna. Jej członkowie nie mogą być osobami prawomocnie skazanym za przestępstwa umyślne, ani też pozostawać z członkami zarządu w stosunku małżeństwa, pokrewieństwa, powinowactwa ani podległości służbowej.

Reprezentatywność w udziale w LGD mieszkańców wszystkich gmin objętych wdrażaniem Lokalnej Strategii Rozwoju znajduje swoje odzwierciedlenie także w Radzie LGD, której skład szczegółowo scharakteryzowano w kolejnym podrozdziale.

LGD musi wykazać w statucie oraz strategii, w jaki sposób będzie organizowała swoje struktury wewnętrzne i pozyskiwała odpowiednie kwalifikacje ekonomiczne oraz administracyjne niezbędne do gospodarowania środkami publicznymi.

Jak LGD będzie zachęcać do udziału we wdrażaniu LSR?

Jak LGD będzie pogłębiać współpracę i zaangażowanie członków w realizację LSR?

4. Skład organu decyzyjnego

Zgodnie z § 25 Statutu Stowarzyszenia organem decyzyjnym LGD jest Rada. Po raz pierwszy skład

Rady wybrano 9 stycznia 2009 roku.

W organie decyzyjnym żadna z grup interesu (w tym również grupa interesów władzy publicznej) nie kontroluje procesu podejmowania decyzji. Ponadto, w składzie organu decyzyjnego, zgodnie z zapisami jego regulaminu musi znajdować się przynajmniej po jednym: przedsiębiorcy, kobiecie, osobie poniżej 35 roku życia. Członek Rady Stowarzyszenia nie może być jednocześnie członkiem Zarządu lub członkiem Komisji Rewizyjnej lub pracownikiem Biura LGD.

Obecnie skład Rady LGD Czarnoziem na Soli liczy 10 osób, z czego 3 osoby reprezentują sektor społeczny, 4 osoby to reprezentanci sektora publicznego, a sektor gospodarczy jest reprezentowany przez 3 osoby. Ponadto, w organie decyzyjnym Stowarzyszenia znajdują się reprezentanci wszystkich gmin obszaru, 8 kobiet i 2 mężczyzn.

Tabela X. Skład Rady Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli

Imię i nazwisko	Funkcja	Grupa interesu
Przemysław Stefański	Przewodniczący Rady	Władza publiczna
Katarzyna Kornaszewska-Pietrzak	Wiceprzewodnicząca Rady	Interes gospodarczy
Wiesława Wanta-Eich	Wiceprzewodnicząca Rady	Władza publiczna
Anna Wekwejt	Sekretarz Rady	Interes społeczny
Agnieszka Chlebicka	Członek Rady	Władza publiczna
Joanna Czeszejko	Członek Rady	Interes gospodarczy
Ewa Czyżewska	Członek Rady	Władza publiczna
Paulina Kaźmierska	Członek Rady	Interes społeczny
Jacek Oczi	Członek Rady	Interes gospodarczy
Agata Włoch	Członek Rady	Interes społeczny

Skład Rady LGD kadencji 2021 – 2023 r.

5. Rozwiązania stosowane w procesie decyzyjnym

Z uwagi na partnerski charakter LGD, proces decyzyjny w zakresie większości spraw (w tym, w szczególności w zakresie zatwierdzenia Lokalnej Strategii Rozwoju) ma charakter **decyzji kolegalnej, w formie uchwały Walnego Zebrania Członków**. Zgodnie z zapisami statutowymi, WZC zwołuje się z odpowiednim wyprzedzeniem czasowym (najpóźniej 14 dni przed planowanym terminem posiedzenia), zaś jego członkowie wraz ze stosowną informacją otrzymują również obligatoryjnie planowany porządek obrad. Rozwiązania statutowe, **gwarantując stabilności treści będących przedmiotem decyzji**, zabraniają zmian tego porządku w zakresie najważniejszych kwestii, w szczególności: w zakresie rozszerzenia go w sferze modyfikacji Statutu oraz rozwiązania LGD. Innym mechanizmem gwarantującym kolegalność podejmowanych decyzji jest **zachowanie niezbędnego quorum** (tak np. konieczność obecności min. 1/2 członków dla uchwalenia zmian statutu), jak również wymóg **kwalifikowanej większości głosów** dla podjęcia określonych uchwał. Również decyzje innych organów zapadają zespołowo, w kwestiach najistotniejszych obwarowane są dodatkowymi zapisami. Przykładowo – przekazana do kompetencji Zarządu możliwość wprowadzenia zmian na etapie wdrażania LSR wymaga obecności wszystkich uprawnionych do głosowania oraz jednomyślności w podjęciu decyzji.

W procesie decyzyjnym LGD stosowane są także rozwiązania zapewniające:

- 1) Delegacje uprawnień decyzyjnych o charakterze realizacyjnym Lokalnej Strategii Rozwoju do niższych struktur organizacji – gremia na szczeblach wyższych podejmują decyzje o celach działania organizacji (podstawowa kompetencja decyzyjna, w szczególności co do celów przynależny do WZC), zaś decyzje o zaangażowaniu zasobów niezbędnych do ich osiągnięcia cedowane są na niższe szczeble zarządzania (odpowiednio i kolejno – na podstawie Regulaminów: decyduje Zarząd LGD oraz Dyrektor Biura LGD).
- 2) Niezbędną formalizację procesu podejmowania decyzji o kształcie i sposobie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju – znajdującą odzwierciedlenie w zapisach Statutu LGD, oraz

innych dokumentów wewnętrznych (w szczególności regulaminów) uchwalanych (względnie zatwierdzanych) na podstawie jego zapisów, a także częstym zastosowaniu mechanizmu ścieżki odwoławczej od decyzji.

- 3) Oddolność i partycypacyjność decyzji związanych z tworzeniem i realizacją LSR, która wyraża się min. procedurą wdrażania konsultacji społecznych poprzedzających każdorazową zmianę. Z procesu konsultacji sporządza się zestawienie uwag, w którym wskazuje się podmiot zgłaszający uwagę, podaje jej treść oraz informację o jej ewentualnym przyjęciu lub odrzuceniu – wówczas obligatoryjnie z uzasadnieniem.

Zaprezentowane wyżej rozwiązania powodują, iż proces decyzyjny odbywa się w sposób racjonalny, przechodząc przez wszystkie niezbędne etapy. Pierwszy z nich to określenie i analiza problemu, odzwierciedlany w procesie wywołania uchwały. Kolejny to wypracowanie i wybór optymalnego rozwiązania z uwzględnieniem dążeń wszystkich interesariuszy. Na tym etapie przygotowywane rozstrzygnięcia, dokumenty i decyzje poddawane są weryfikacji przez podmioty zaangażowane w proces decyzyjny (głównie członków LGD, przedstawicieli instytucji czy organizacji nadzorujących oraz mieszkańców obszaru), po ponownej analizie uwag z konsultacji zatwierdzone jest optymalne rozwiązanie. Konieczność uzasadnienia, w przypadku odrzucenia postulowanych społecznie zmian w podejmowanych decyzjach stanowi dodatkowy mechanizm kontrolny. Tak realizowany proces decyzyjny umożliwia pełne wykorzystanie potencjału instytucjonalnego LGD, w szczególności - posiadanych zasobów merytorycznych i kadrowych. Znajduje on również odzwierciedlenie w procesie przygotowywania i zmian LSR, co zaprezentowano w kolejnych rozdziałach niniejszej Strategii.

6. Dokumenty regulujące działalność LGD i zasady ich uchwalania i aktualizacji

Działalność Stowarzyszenia LGD Czarnoziem na Soli określają przepisy powszechnie obowiązującego prawa, a także zapisy następujących dokumentów wewnętrznych:

Statut Stowarzyszenia – uchwalany jest przez najwyższą władzę LGD tj. Walne Zebranie Członków. Statut jest najważniejszym dokumentem wewnętrznym, regulującym zasady działania LGD;

Regulamin Rady - dokument, określający w jaki sposób działa organ decyzyjny Stowarzyszenia. Regulamin Rady LGD zatwierdza Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia;

Regulamin Zarządu - dokument, określający w jaki sposób działa Zarząd Stowarzyszenia. Regulamin Zarządu zatwierdza Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia;

Regulamin Komisji Rewizyjnej - dokument, określający w jaki sposób działa organ kontrolny Stowarzyszenia. Regulamin Komisji Rewizyjnej LGD zatwierdza Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia;

Uchwalanie regulaminów działania wszystkich organów LGD należy do wyłącznej kompetencji Walnego Zebrania Członków. Dla skutecznego podjęcia uchwały wymagana jest obecność min 1/3 uprawnionych do głosowania członków organu, zaś decyzje podejmowane są zwykłą większością głosów. Statut LGD nie przewiduje odrębnego trybu aktualizacji ww. dokumentów, tak więc wszelkie zmiany wymagają podjęcia uchwały we wskazanym wyżej trybie.

Regulamin biura LGD – dokument określający zasady zatrudniania pracowników, uprawnienia dyrektora biura oraz zadania poszczególnych pracowników, zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD, uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych oraz opis oceny efektywności świadczonego doradztwa. Regulamin biura (na podstawie statutowej delegacji uprawnień) uchwała Zarząd Stowarzyszenia.

ROZDZIAŁ II CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR

1. Opis obszaru objętego LSR

Obszar objęty działaniem LGD Czarnoziem na Soli jest **spójny przestrzennie**, obejmuje południowy fragment województwa kujawsko-pomorskiego o łącznej powierzchni **1.195 km²** (co stanowi 6,65% powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego oraz 0,38% powierzchni lądowej Polski).

Do Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli należą mieszkańcy i zlokalizowane w gminach powiatu inowrocławskiego, z wyjątkiem miasta Inowrocław (t.j. Dąbrowa Biskupia, Gniewkowo, Inowrocław – gmina wiejska, Janikowo, Kruszwica, Pakość, Rojewo, Złotniki Kujawskie). Obszar objęty działaniem LGD tworzą więc cztery gminy miejsko-wiejskie i cztery gminy wiejskie, zamieszkane łącznie przez **84.815 osób** (wg stanu na 31.12.2020 r.). 55 472 osób (czyli aż 65% tej ludności) zamieszkuje obszary wiejskie.

Tabela 11. Liczba ludności obszaru Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli wg stanu na 31.12.2020 r.

Gmina	Status gminy	Liczba ludności	Powierzchnia (w km ²)	Gęstość zaludnienia (w osobach na km ²)
Dąbrowa Biskupia	Wiejska	4 992	147	34
Gniewkowo	miejsko-wiejska	13 981	180	78
Inowrocław	Wiejska	11 997	172	70
Janikowo	miejsko-wiejska	12 653	92	138
Kruszwica	miejsko-wiejska	18 396	262	70
Pakość	miejsko-wiejska	9 362	86	108
Rojewo	Wiejska	4 502	120	38
Złotniki Kujawskie	Wiejska	8 932	136	66
RAZEM		84 815	1 195	-
ŚREDNIA dla obszaru		10 601,88	149	71

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

2. Mapa obszaru objętego LSR

Rys. 1. Mapa obszaru LSR

Źródło: Opracowanie własne LGD.

3. Wyróżniki spójności obszaru LSR

Obszar działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli cechuje **spójność terytorialna**, wszystkie gminy wchodzące w skład partnerstwa są zlokalizowane na terenie powiatu inowrocławskiego w województwie kujawsko-pomorskim. Cały ten teren położony jest w południowej części województwa kujawsko-pomorskiego. Od północy sąsiaduje z powiatem bydgoskim, od wschodu z powiatami: toruńskim i aleksandrowskim, od południa z powiatem radziejowskim, zaś od zachodu z powiatem mogileńskim i żnińskim. Powierzchnia obszaru LGD to 1195 km², co stanowi blisko 98% powierzchni powiatu inowrocławskiego.

Etnograficznie, obszar LGD w **całości przynależy do Kujaw**. Jest to kraina historyczna, wyodrębniona jako domena Bolesława, syna Mieszka Starego. Za panowania Władysława Jagiełły kujawy podzielone zostały na dwa województwa: brzesko-kujawskie i inowrocławskie, określane następnie jako Kujawy Zachodnie lub też Czarne Kujawy. Mieszkańcy tego subregionu – Kujawiacy, postrzegani są jako **jednolita grupa etnograficzna**, posiadająca własną gwarę, zwyczaje, obrzęd, sztukę oraz stroje, muzykę i tańce. Charakterystyczne dla tego regionu: haft kujawski, pieśni i tańce, stroje kujawskie oraz rzemiosło (rzeźbiarstwo, kowalstwo, ceramika) spotkać można na obszarze LGD po dziś dzień. Kulturowane są również niektóre obrzędy i zwyczaje oraz przygotowywane tradycyjne potrawy. Znajomość gwary kujawskiej jest obecnie co raz mniej powszechna, co raz rzadziej też można spotkać osoby posługujące się nią na co dzień.

Kujawy Zachodnie to również kolebka naszej państwowości, **ujednolicająca obszar działania LGD historycznie**. W IX wieku teren ten zamieszkiwany był przez plemię Goplan. Od mitycznego Piasta Kołodzieja wywodzi się historyczna, królewska dynastia Piastów. Na terenie Kujaw Zachodnich znajduje się najstarszy z grodów – Kruszwica, pierwsza, legendarna stolica Polski. Tereny te od wieków posiadały znaczenie handlowe, biegnęły stąd szlaki bursztynowy oraz solny. Przyczyniło się to do rozwoju sieci drogowej łączącej ówczesne ośrodki władzy książęcej i królewskiej. Duże znaczenie dla rozwoju obszaru przypisać należy także jezioru Gopło. Goplańska droga wodna, prowadząca poprzez system połączeń hydrologicznych, aż do Wisły i na Pomorze pozwalała na docieranie w odległe regiony kraju i dalej, poza jego granice (do Czech, Moraw czy Rusi). Drogą tą wożono sól, ryby sukna, ale także zboże, stanowiące od zawsze domenę produkcji gospodarki kujawskiej.

Geograficzną spójność obszar LGD zawdzięcza mezoregionowi równiny inowrocławskiej. Graniczy od północy i północnego wschodu z Kotliną Toruńską, od zachodu z Pojezierzem Gnieźnieńskim, od południa z Pojezierzem Kujawskim, a od południowego wschodu z Kotliną Płocką. Jest to teren ukształtowany w sposób płaski, jego największym zasobem naturalnym są gleby. Dzięki występowaniu żyznych czarnych ziem, obszar posiada doskonale warunki do rozwoju produkcji rolniczej. Około 3/4 terenu stanowią użytki rolne. Wysoka jakość gleb, dobry poziom zagospodarowania oraz silne tradycje rolnicze stanowią podstawę osiągnięcia bardzo dobrych wyników produkcji, zwłaszcza roślinnej.

Typowo wiejski charakter obszaru LGD podkreśla także fakt, iż zaledwie 3% jego powierzchni stanowią aglomeracje miejskie (Pakość, Janikowo, Gniewkowo i Kruszwica). Gminy ulokowane na tym terenie stanowią więc **względnie spójny obszar pod względem problemów rozwojowych**. Są to jednostki samorządu terytorialnego, których mieszkańcy w znacznej części uzależnieni są od koniunktury na produkty przetwórstwa rolnego. Cechą łączącą obszar jest również niewielki odsetek wiodących i rozwijających się zakładów przemysłowych, w szczególności spoza sektora rolno-spożywczego.

Bazując na scharakteryzowanej wyżej wielowymiarowej spójności obszaru, wskazać należy, że **realizacja operacji współfinansowanych w ramach każdego z funduszy uwzględnionych w strategii będzie możliwa na całym obszarze objętym LSR**.

ROZDZIAŁ III PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

Prace nad nową Lokalną Strategią Rozwoju na lata 2014-2020 rozpoczęły się wraz z końcem 2022 roku. Od tego czasu Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli na bieżąco śledziła postępy w pracach nad zasadami wdrażania Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność oraz planowanymi zasadami realizacji kolejnych strategii.

Powołany został **zespół roboczy**, w trakcie spotkań którego omawiano bieżące kwestie i publikowane akty prawne i ich projekty, oraz inne informacje odnoszące się do LSR. W pracach zespołu regularnie uczestniczyli:

Ze względu na znaczne opóźnienia zakresie publikacji podstawowych wymogów, zasad i założeń niezbędnych dla przygotowania LSR, Zarząd LGD (na wniosek zespołu roboczego) zdecydował o podjęciu szeregu działań, których zadaniem było zdiagnozowanie sytuacji i potrzeb obszaru LGD. Pozyskane w ten sposób informacje miały być później zestawione z możliwymi zakresami wsparcia, dopuszczonymi w LSR przez odpowiednie Instytucje Zarządzające. Dzięki wstępnemu **rozeznaniu zapotrzebowania wśród mieszkańców, przedsiębiorców, instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych, sołtysów, kół gospodyń wiejskich, ochotniczych straży pożarnych i innych interesariuszy**, LGD mogła stosunkowo szybko opracować cele, wskaźniki i budżet nowej strategii poprzez porównanie ich pomysłów z zakresami i zasadami przyznawania pomocy, określonymi w dokumentach programowych, rozporządzeniach i wytycznych.

Przez cały okres prac nad nową strategią, głównym jej motorem był zespół roboczy. Jego członkowie przeprowadzili blisko 220 **wywiadów indywidualnych i focusowych** z przedstawicielami władz publicznych, przedsiębiorców i sektora społecznego. Dzięki temu uzyskano cenne informacje na temat ich potrzeb, ale też ograniczeń, jakie mogą utrudnić im korzystanie ze środków LSR. Informacje zebrane w wywiadach były omawiane i dyskutowane na posiedzeniach zespołu. Na ich podstawie w dalszym etapie zespół przygotowywał wstępne propozycje poszczególnych części LSR. Dzięki temu już wstępne założenia strategii zostały wypracowane oddolnie, z zaangażowaniem możliwie szerokiego grona osób zainteresowanych. Podczas **spotkań**, na **stronie internetowej** oraz w **punkcie konsultacyjnym** prezentowano wnioski z diagnozy zasobów i potrzeb obszaru oraz przeprowadzone badania opinii mieszkańców obszaru objętego LSR, w tym pozyskane min. w toku uprzednio już prowadzonych działań ewaluacyjnych strategii okresu 2014-2020.

Wnioski w tym zakresie i propozycje usprawnień przygotowano rok rocznie w toku warsztatów refleksyjnych. Dzięki temu udało się zidentyfikować występujące do tej pory problemy i trudności oraz zaplanować działania eliminujące lub minimalizujące ryzyko na etapie wdrażania nowej strategii. Podstawą do przeprowadzenia analizy **były sprawozdania z realizacji LSR, raporty ewaluacyjne oraz protokoły z kontroli** przeprowadzonych w LGD i u beneficjentów wsparcia w ramach LSR na lata 2014-2020. Kolejnym krokiem, mającym na celu wybór strategicznych kierunków rozwoju na lata 2021-2027 było **badanie ankietowe** na mieszkańcach obszaru, przeprowadzone na przełomie 2022 i 2023 r. Podstawowym celem przeprowadzonego badania było zdiagnozowanie postaw i opinii mieszkańców w tematach kluczowych z punktu widzenia konstrukcji Lokalnej Strategii Rozwoju. Dane pozyskane na tym etapie zostały później wykorzystane przy doborze kilku grup roboczych, których zadaniem było uszczegółowienie pewnych zasadniczych problemów lokalnych, które zostały zidentyfikowane.

Ustalono następującą listę szczegółowych pytań badawczych:

- jak mieszkańcy oceniają swoje zadowolenie z życia na terenie miejscowości, gminy?
- czy w ostatnich latach nastąpiły w tym zakresie jakieś zmiany?
- czy mieszkańcy postrzegają obszar gminy jako dobre miejsce do życia dla siebie i swoich bliskich?
- jak mieszkańcy oceniają rozwój obszaru w poszczególnych dziedzinach?
- w jaki sposób najlepiej komunikować się z mieszkańcami w procesie opracowania i wdrażania strategii?

Pozyskane informacje zostały zestawione ze zmiennymi określającymi cechy społeczno-zawodowe respondentów. W ramach badania pozyskano 453 ankiety. W próbie badawczej widać dość znaczną dominację kobiet. Stanowiły one nieco ponad 60% badanej populacji. Wśród respondentów znaleźli się mieszkańcy wszystkich gmin członkowskich LGD. Najmłodszy uczestnik badania miał 11 lat, najstarszy zaś 84 lat. Średnia wieku i mediana (czyli wartość dzieląca populację na połowy) osiągnęły wartość 44 lat. Osoby do 25 roku życia stanowiły ok. 18% próby. Oznacza to, że w badaniu występuje dość znaczna reprezentacja osób młodych. Równie liczną grupą wiekową stworzyły osoby 60+, stanowiły one 23% próby badawczej. Zdecydowana większość respondentów pracuje (63%), prowadzi gospodarstwo rolne (11%) lub uczy się (9%). Najmniejszy odsetek badanych to osoby prowadzące działalność gospodarczą (7%). Raport opracowany na podstawie wyników badania ankietowego wskazuje, że LGD powinna skoncentrować swoje wysiłki w obszarze rynku pracy i zarobków mieszkańców. W dalszej kolejności mieszkańcy najslabiej ocenili następujące obszary: oferta kulturalna i rekreacyjna spędzania czasu wolnego oraz dostępność obiektów w tym zakresie, stan infrastruktury rowerowej oraz związanej z bezpieczeństwem pieszych,.

Kolejnym krokiem było poddanie wyników diagnozy zasobów i potrzeb obszaru oraz propozycji pod dyskusję w szerszym gronie (w formie cyklu **warsztatowych spotkań konsultacyjnych**). Ich uczestnicy reprezentowali różne sektory (gospodarczy, publiczny, społeczny, mieszkańców) i pochodzili ze wszystkich gmin, objętych działaniem LGD (zorganizowano łącznie 8 spotkań stacjonarnych we wszystkich gminach obszaru oraz jedno spotkanie zdalne, w których wzięło udział 109 osób). W trakcie warsztatów dyskutowano nad propozycjami zespołu roboczego i dotychczasowymi doświadczeniami poszczególnych uczestników. W toku wielogodzinnych dyskusji i debat wypracowywano kompromisowe rozwiązania, uwzględniające w jak największym stopniu zgłoszone postulaty. Materiały wypracowane w trakcie warsztatów stały się podstawą do przygotowania ostatecznego projektu strategii.

Podkreślenia wymaga fakt, iż w ramach prac nad Lokalną Strategią Rozwoju na lata 2021-2027 stosowano różnorodne metody konsultacyjne. Obok spotkań informacyjno-konsultacyjnych, konsultacji zdalnych, wywiadów i ankiet badających opinię, stałego punktu konsultacyjnego, stosowano inne metody partycypacyjne. Wszystkie one, w odniesieniu do poszczególnych etapów tworzenia LSR zostały zaprezentowane w tabeli X.

Tabela . Partycypacyjne metody tworzenia LSR stosowane na poszczególnych etapach procesu.

	Zespół roboczy	Spacer badawczy	Badania ankietowe	Wywiady indywidualne	Wywiady fokusowe	Punkt konsultacji	Spotkania konsultacyjne	Skrynia pomysłów	Konsultacje internetowe
ETAP 1: Diagnoza zasobów i potrzeb	X		X	X		X	X		X
ETAP 2: Cele, wskaźniki, plan działania	X		X	X	X	X	X	X	X
ETAP 3: Zasady wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru.	X		X	X	X	X	X	X	X
LSR ETAP 4: Wybór narzędzi monitoringu i ewaluacji	X		X			X	X		X
ETAP 5: Plan Komunikacji	X	X		X	X	X	X	X	X

Źródło: Opracowanie własne LGD.

Innowacyjnym sposobem zapewnienia szerokiego udziału społeczności lokalnej w procesie tworzenia strategii był **spacer badawczy**, który miał miejsce w gminie Kruszwica w dniu 15

października 2022 r. Obejmował on weryfikację preferowanych przez mieszkańców sposobów komunikacji ze społecznością lokalną. W toku blisko trzygodzinnego spaceru trasą o długości ok 5,2 km (Przebieg: Siedziba LGD ul. Niepodległości 16 – Rynek - Stary Rynek – os. Zagople ul. Kościuszki (pętla) - os. Zagople ul. Kujawska (obok Delikatesów Centrum) - os. Zagople ul. Wiejska (obok sklepu Żabka) – Kolegiacka – tzw. mały most – Goplańska – Siedziba LGD ul. Niepodległości 16). W toku spaceru analizowano dostępne formy i metody przekazu (min. treści plakatowe i informacyjne na słupach ogłoszeniowych), witryny handlowe i instytucjonalne oraz prowadzono wywiady z mieszkańcami i turystami w zakresie najefektywniejszych metod komunikacji, adekwatnie do wieku odbiorcy.

Spotkania informacyjno-konsultacyjne prowadzone były w zakresie **każdego kluczowego etapu** tworzenia LSR. W trakcie spotkań diagnostycznych zgromadzono pierwsze uwagi i komentarze, które na bieżąco były omawiane wśród uczestników. Na podstawie ich analizy zespół roboczy zaproponował wprowadzenie korekt w prezentowanych założeniach. W okresie 12.07-31.08.2022 r. Lokalna Grupa Działania przeprowadziła cykl spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi i lokalnymi liderami, przedsiębiorcami i samorządowcami, które odbyły się na terenie każdej gminy, objętej działaniem LGD. W czasie ich trwania zgromadzono wiele istotnych uwag do prezentowanego materiału oraz zgłosili liczne propozycje w zakresie przyszłego planu komunikacji ze społecznością lokalną. W dalszej kolejności w toku spotkań prowadzonych w okresie 12.02.-10.05.2023 r. prezentowano cele, wskaźniki i plan działania, zasady wyboru operacji, monitoring i ewaluację strategii oraz propozycje działań ujętych w planie komunikacji. Łącznie w spotkaniach udział wzięło 217 osób. Każda zgłoszona w trakcie spotkań uwaga została przeanalizowana przez zespół roboczy, a jej autor uzyskał informację, czy zmiana została wprowadzona, czy też nie (wraz z uzasadnieniem odmowy). Zgromadzono 52 uwagi, z czego 34 zostały uwzględnione przez zespół roboczy.

Równoległe ze spotkaniami konsultacyjnymi LGD uruchomiła również proces gromadzenia od mieszkańców konkretnych propozycji projektowych (z wykorzystaniem metody „Skrzyni pomysłów”). Każdy mieszkaniec mógł przekazać grupie swoją propozycję projektu, który chciałby zrealizować przy wsparciu środków finansowych LSR. W odpowiedzi na apel LGD do biura wpłynęło łącznie 130 fiszek projektowych. Na podstawie informacji ze spotkań konsultacyjnych zespół roboczy podjął decyzję o przeprowadzeniu dodatkowych działań, mających na celu lepsze rozpoznanie potrzeb osób młodych (grupy wskazanej jako kluczowa w wynikach badania ankietowego, ale nielicznie reprezentowanej na spotkaniach konsultacyjnych) oraz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. **Ostatnim etapem konsultacji było podsumowujące spotkanie konsultacyjne, które zostało przeprowadzone 25 listopada 2015 roku. Omówiono na nim wszystkie efekty dotychczasowych prac i kluczowe założenia nowej LSR, a także zmiany, jakie zostały wprowadzone w pierwotnych projektach w wyniku konsultacji społecznych oraz ich uzasadnienie. W spotkaniu udział wzięło 40 osób.**

Zarówno **proces przygotowania, jak i wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju oparty został na poszanowaniu i przestrzeganiu wartości podstawowych**, w szczególności praw podstawowych wskazanych w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, zasady równości kobiet i mężczyzn, równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, a także - zgodności działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE, przy uwzględnieniu celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyni poważnych szkód”. **Europejskie zasady horyzontalne** przestrzegane będą na każdym poziomie wdrażania strategii, zarówno poprzez wybór zróżnicowanych form i kanałów komunikacji, jak i poprzez odpowiednią treść stosowanych komunikatów, czy ich dostosowanie do zróżnicowanych potrzeb odbiorców. Znajdą one także odzwierciedlenie w dostępności wszystkich działań LGD oraz liście kryteriów premiujących, opracowanych i zaprezentowanych w kolejnych podrozdziałach. Poszanowanie tych standardów zapewnione zostało już w dużej mierze przez zapisy regulujące realizację operacji w ramach każdego z funduszy LSR, nie mniej jednak, aby zapewnić efekt synergii, tj. zachęcić potencjalnych

beneficjentów do wdrażania standardów wyższych niż minimalne, opracowany zostanie zestaw kryteriów wyboru operacji, premiujący ww. podejście.

Partycypacja społeczna na etapie wdrażania LSR wyrażać się będzie zastosowaniem (zweryfikowanych jako adekwatne i sprawdzone na etapie opracowania) partycypacyjnych narzędzi służących sprawnej i efektywnej realizacji LSR.

Tabela . Partycypacyjne metody wdrażania LSR stosowane na poszczególnych etapach procesu.

	Badania ankietowe	Wywiady indywidualne	Wywiady fokusowe	Punkt konsultacji	Spotkania konsultacyjne	Skizyria pomysłów	Konsultacje internetowe
Cele, wskaźniki, plan działania	X			X	X		X
Zasady wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru.			X	X	X		X
Narzędzi monitoringu i ewaluacji	X			X	X		X
Plan Komunikacji		X		X	X	X	X

Źródło: Opracowanie własne LGD.

Olbrymią rolę odgrywać tu będą zaplanowane mechanizmy komunikacyjne (szczegółowo zaprezentowane w załączniku nr 3), służące oddolnemu (prowadzonemu w terenie, w poszczególnych sołectwach) pozyskaniu informacji o potrzebach związanych z realizacją strategii. Pozwoli to na jej szybkie dostosowanie do pojawiających się lokalnie potrzeb, zarówno w zakresie planu działania, jak i innych kluczowych założeń LSR. Wszelkie zmiany czy modyfikacje konieczne do wprowadzenia w ramach wdrażania strategii poprzedzone zostaną konsultacjami społecznymi, zarówno przy wykorzystaniu nowoczesnych, jak i tradycyjnych form komunikacji z mieszkańcami. Również zmiany procedur czy kryteriów wyboru operacji realizowane będą w formule konsultacyjnej, tak by możliwie pełnie odpowiedzieć na potrzeby wszystkich interesariuszy LGD.

ROZDZIAŁ IV ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR

1. Analiza potrzeb rozwojowych i potencjału obszaru wdrażania LSR

Analiza zawiera porównanie sytuacji na obszarze LGD Czarnoziem na Soli z sytuacją w skali regionu województwa kujawsko-pomorskiego oraz kraju. W celach porównawczych poza danymi z 31 grudnia 2020r. w analizach umieszczone dane z zakresu lat 2016-2020 aby scharakteryzować zachodzące zmiany a także i kierunek rozwoju społeczności obszaru LSR. Dane statystyczne zaczerpnięte zostały z Banku Danych Lokalnych GUS oraz wywiadów prowadzonych z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego.

W latach 2016-2020 na analizowanym obszarze zmniejszyła się ogólna liczba ludności. Spadek liczby ludności widoczny jest w całym analizowanym okresie w 7 z analizowanych gmin, tylko w gminie Inowrocław liczba mieszkańców zwiększyła się o 350 osób co stanowi 3 % do roku bazowego, wpływ na to miało dodatnie saldo migracji.

Tabela . Zmiana liczby ludności obszaru Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli w latach 2016-2020 (w podziale na gminy).

Gmina	Liczba mieszkańców gminy wg stanu na 31.12. danego roku [tyś. os.]					Zmiana w latach 2016-2020
	2016	2017	2018	2019	2020	
DBP	5 140	5 158	5 141	5 104	4 992	-148
GNI	14 576	14 569	14 447	14 388	13 981	-595
INO	11 647	11 740	11 771	11 825	11 997	350
JAN	13 314	13 270	13 159	13 067	12 653	-661
KRU	19 593	19 511	19 307	19 213	18 396	-1 197
PAK	9 850	9 811	9 779	9 793	9 362	-488
ROJ	4 727	4 738	4 746	4 718	4 502	-225
ZŁK	9 196	9 217	9 183	9 145	8 932	-264
RAZEM	88 043	88 014	87 533	87 253	84 815	-3 228
WKP	2 083,93	2 082,94	2 077,78	2 072,37	2 031,55	-52,38

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Łącznie na przestrzeni analizowanych lat (2016-2020) liczba mieszkańców obszaru LGD Czarnoziem na Soli zmniejszyła się o 3 228 osób (3,7% wartości dla roku bazowego) i był to spadek nieznacznie większy niż przeciętnie w województwie (o 2,5%). Największe zmniejszenie liczby ludności widoczne jest w gminie Kruszwica, w latach od 2016 do 2020 liczba ludności zmalała tu o przeszło 6%.

Tabela . Przyrost naturalny na 1000 osób wg gmin w latach 2016-2020.

Gmina	Przyrost naturalny na 1000 osób wg					Skumulowany przyrost naturalny na 1000 osób
	2016	2017	2018	2019	2020	
DB	2,1	-0,2	-4,1	-3,1	-2,4	-7,7
GNI	-1,4	-1,2	-4,8	-1,7	-3,9	-13
INO	-2,2	1,9	-2,4	-0,3	-4,6	-7,6
JAN	-2,1	-1,6	-2,8	-2,0	-3,6	-12,1
KRU	-1,5	-3,0	-3,5	-2,3	-8,3	-18,6

PAK	-0,6	-1,9	-1,2	-1,4	-5,2	-10,3
ROJ	-0,2	3,4	-2,3	-1,7	-1,1	-1,9
ZŁK	0,0	0,3	-0,5	-1,1	-2,6	-3,9
ŚREDNIA	-0,7	-0,3	-2,3	-1,7	-4,0	-9
WKP	-0,3	-0,2	-1,3	-1,3	-3,7	-6,8
PL	-0,2	0,0	-0,7	-0,9	-3,2	-5,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Zmniejszająca się liczba ludności jest pochodną **ujemnego przyrostu naturalnego**, który utrzymuje się na obszarze LGD w analizowanych latach. Wartość skumulowanego przyrostu naturalnego w latach 2016-2020 jest znacznie wyższa niż dla województwa kujawsko-pomorskiego (-6,8) i polski (-5,0). Największy spadek przyrostu naturalnego widoczny jest w gminach Kruszwica (18,6) co oznacza, że tylko w wyniku zmian demograficznych na każdy 1000 mieszkańców ubyło 18 osób zaś najmniejszy spadek odnotowano w gminie Złotniki Kujawskie (-3,9). Dane te pokazują nam, że w skali województwa i kraju mamy do czynienia z sytuacją w której odnotowujemy się więcej zgonów, aniżeli żywych urodzeń.

Tabela Saldo migracji na obszarze LSR według stanu na koniec 2020 r.

Gmina	Zameldowani OGÓŁEM	Wymeldowani OGÓŁEM	Saldo migracji
DBP	40	66	-26
GNI	131	162	-31
INO	197	128	69
JAN	82	151	-69
KRU	162	223	-61
PAK	77	114	-37
ROJ	58	50	-8
ZŁK	120	89	31
RAZEM	867	983	-116

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W 2020 roku zarejestrowano 867 zameldowań oraz 983 wymeldowani, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznej i zagranicznej dla obszaru LSR wynosi -116. Saldo migracji ma wartość dodatnią tylko w przypadku gmin Inowrocław i Złotniki Kujawskie co spowodowane jest zjawiskiem „rozlewania się miast”. Na obszarze LGD Czarnoziem na Soli występuje **ujemne saldo migracji** (utrzymujące się nieprzerwanie w latach 2016-2020), skala ubytku mieszkańców w wyniku migracji jest wyższa niż w województwie kujawsko-pomorskim. Za atrakcyjną dla migrantów gminę należy uznać Inowrocław (skumulowany przyrost przekroczył 27,8 osób na każdy 1.000 mieszkańców). Największy ubytek mieszkańców w wyniku migracji dotknął zaś gminy Janikowo (-24,5 osób) i Kruszwica (-17,9 osób).

Tabela . Mieszkańcy Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli w podziale na płeć (stan na 31.12.2020 r.)

Gmina	Liczba mieszkańców wg stanu na 31.12.2020 r.				
	ogółem	mężczyźni		Kobiety	
		w osobach	%	w osobach	%
DBP	4 992	2 466	49,4	2 526	50,6
GNI	13 981	6 932	49,6	7 049	50,4
INO	11 997	5 979	49,8	6 018	50,2
JAN	12 653	6 190	48,9	6 463	51,1
KRU	18 396	9 001	48,9	9 395	51,1
PAK	9 362	4 581	48,9	4 781	51,1

ROJ	4 502	2 264	50,3	2 238	49,7
ZŁK	8 932	4 490	50,3	4 442	49,7
RAZEM	84 815	41 903	49,4	42 912	50,6
WKP	2 031 550	983 504	48,4	1 048 046	51,6
PL	38 088 564	18 417 162	48,30	19 671 402	51,70

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na terenie LGD występuje zbilansowana struktura płciowa mieszkańców z niewielką przewagą kobiet (50,6% kobiet i 49,4% mężczyzn). Oznacza to, że **struktura płciowa mieszkańców jest zbilansowana, a wyniki w tym zakresie są lepsze niż w województwie i kraj.**

Tabela. Ludność wg ekonomicznych grup wieku na Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli (stan na 31.12.2020 r.).

Gmina	W wieku przedprodukcyjnym		W wieku produkcyjnym		W wieku poprodukcyjnym	
DBP	996	20 %	2 981	59,7%	1 015	20,3%
GNI	2 591	18,5%	8 416	60,2%	2 974	21,3%
INO	2 387	19,9%	7 327	61,1%	2 283	19,0%
JAN	2 199	17,4%	7 774	61,4%	2 680	21,2%
KRU	3 206	17,4%	11 045	60,0%	4 145	22,5%
PAK	1 733	18,5%	5 602	59,8%	2 027	21,7%
ROJ	911	20,2%	2 751	61,1%	840	18,7%
ZŁK	1 698	19%	5 520	61,8%	1 714	19,2%
SUMA	15 721	18,5%	51 416	60,6%	17 678	20,8%
WKP	-	18,4%	-	59,4%	-	22,3%
PL	-	18,4%	-	59,4%	-	22,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Dane dotyczące struktury wiekowej mieszkańców (w podziale na ekonomiczne grupy wieku) wskazują, że **na analizowanym obszarze występuje korzystniejsza sytuacja demograficzna niż w województwie kujawsko-pomorskim i w kraju.** Wskazują na to dane dotyczące udziału osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnej w ogóle mieszkańców. Na obszarze LSR w 2020 roku 18,5% stanowiły osoby w wieku przedprodukcyjnym, w wieku produkcyjnym 60,6% zaś w wieku poprodukcyjnym 20,8%

Szczególnie istotny wydaje się tutaj odsetek osób młodych w wieku przedprodukcyjnym. W Polsce i w województwie kujawsko-pomorskim wynosi on 18,4% (według stanu na 31.12.2020 r.). Tymczasem spośród 8 analizowanych gmin, tylko w dwóch udział osób w wieku przedprodukcyjnym jest niższy niż wynikałoby z danych ogólnopolskich (Janikowo i Kruszwica), a w jednej gminie odsetek ten przekracza 20% (najwyższy zanotowany wynik dotyczy gminy Rojewo 20,2%). Także odsetek osób w wieku produkcyjnym jest wyższy na analizowanym terenie niż średnia ogólnopolska i wojewódzka (59,4%). Wszystkie gminy wchodzące w skład LGD Czarnoziem na Soli odnotowały tu wyniki lepsze niż te średnie. Najwyższy wynik wystąpił w gminie Złotniki Kujawskie (61,8%)

Jednocześnie w przypadku analizy odsetka osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle ludności widoczna jest utrzymująca się zależność: na obszarze LGD dane są lepsze niż średnia ogólnopolska i wojewódzka. Spośród analizowanych gmin tylko jedna jest wyższa od średniej wojewódzkiej (gmina Kruszwica z odsetkiem 22,5%). Należy także uwzględnić ilość osób w wieku nieprodukcyjnym w skład której wchodzi osoby w wieku przedprodukcyjnym tj. 0-17lat oraz osoby w wieku poprodukcyjnym, w którym osoby kończą pracę zawodową tj. dla mężczyzn – 65 lat, dla kobiet 60 lat. W roku 2020 ilość tych osób na obszarze LSR wynosiła 33 399 co stanowi 39,4% z ogólnej populacji.

Tabela. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym na obszarze Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli

Ludność w wieku nieprodukcyjnym	Gmina								ŚR	WKP	PL
	DBP	GNI	INO	JAN	KRU	PAK	ROJ	ZŁK			
	67,5	66,1	63,7	62,8	66,6	67,1	63,6	61,8	64,9	68,4	68,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Współczynnik obciążenia osobami w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym utrzymuje się na całym obszarze w przedziale od 61,8 (Złotniki Kujawskie) do 67,5 (Dąbrowa Biskupia) podczas gdy średnia dla województwa wynosi 68,4. Nie mniej jednak, dla oceny działań o charakterze strategicznym niezbędne jest także przeanalizowanie wieloletnich trendów odnoszących się do struktury wiekowej ludności na obszarze LGD.

Tabela Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem na obszarze LSR

Ludność według ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem (średnia dla obszaru)	2016	2017	2018	2019	2020	Zmiana w latach 2016-2020
W wieku przedprodukcyjnym	18,2%	18,2%	18,1%	18,0%	18,9%	0,7%
W wieku produkcyjnym	64,0%	63,4%	63,0%	62,4%	60,6%	-3,4%
W wieku poprodukcyjnym	17,8%	18,3%	18,9%	19,5%	20,5%	2,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Dane w tabeli powyżej pokazują wyraźnie, że **na całym analizowanym obszarze nie nastąpiły istotne zmiany i utrzymuje się stała liczba osób młodych** (w wieku przedprodukcyjnym), zaś liczba osób w wieku produkcyjnym zmniejsza się, a zjawisko to jest wyższe od średniej dla województwa kujawsko-pomorskiego (-2,8%) i Polski (-2,4%).

Tabela . Ludność w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na obszarze Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli w latach 2014-2020.

Gmina	Ludność w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem w latach 2016-2020					Zmiana w latach 2014-2020
	2016	2017	2018	2019	2020	
DBP	17,4%	17,9%	18,4%	18,8%	20,3%	2,9%
GNI	18,6%	19,3%	19,8%	20,5%	21,3%	2,7%
INO	17,3%	17,6%	18,0%	18,7%	19,0%	1,7%
JAN	18,3%	18,8%	19,3%	20,2%	21,2%	2,9%
KRU	19,6%	20,1%	20,9%	21,5%	22,5%	2,9%
PAK	18,8%	19,5%	20,1%	20,6%	21,7%	2,9%
ROJ	15,9%	16,2%	17,00%	17,5%	18,7%	2,8%
ZŁK	16,5%	17,2%	17,9%	18,5%	19,2%	2,7%
ŚR	17,8%	18,3%	18,9 %	19,5 %	20,5%	2,7%
WKP	19,8%	20,4%	21,0%	21,6%	22,3%	2,8%

PL	20,2%	20,8%	21,4%	21,9%	22,2%	2,0%
----	-------	-------	-------	-------	-------	------

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Dane przedstawione wcześniej są zgodne także z wynikami analizy zmiany odsetka osób w wieku poprodukcyjnym. **Na całym analizowanym obszarze wzrasta udział osób starszych w wieku poprodukcyjnym.** Największy wzrost wystąpił w gminach Dąbrowa Biskupia, Janikowo, Kruszwica i Pakość (po 2,9%), przekraczając ogólnopolskie i wojewódzkie tempo przyrostu. Najmniejsza zmiana pojawiła się zaś w gminie Inowrocław (przyrost o 1,7%).

Powszechnie zachodzący proces starzenia się społeczeństwa powoduje wzrost liczby i udziałów osób w wieku poprodukcyjnym. Na obszarze Stowarzyszenia w 2020 roku udział osób w tym wieku wynosił 20,5% był niższy w porównaniu do średniej wojewódzkiej (22,3%) i krajowej (22,2%).

Na obszarze LGD na koniec 2020 roku udział osób wieku przedprodukcyjnym, był niższy od udziału osób w wieku poprodukcyjnym o 1,6 %.

Tabela. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym na obszarze Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli w latach 2016-2020.

Gmina	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym					Zmiana w latach 2016-2020
	2016	2017	2018	2019	2020	
DBP	89,5	92,5	94,4	98,4	101,9	12,4
GNI	101,4	106,4	111,2	115,0	114,8	13,4
INO	96,9	97,7	101,2	106,5	95,6	-1,3
JAN	110,6	111,8	115,8	122,4	121,9	11,3
KRU	112,5	115,7	122,0	124,4	129,3	16,8
PAK	104,3	106,6	110,5	113,7	117,0	12,7
ROJ	79,4	81,8	85,2	88,4	92,2	12,8
ZŁK	90,6	94,9	99,6	103,4	100,9	10,3
ŚR	98,2	100,9	105,0	109,0	109,2	11,1
WKP	109,3	112,9	116,4	119,9	121,2	11,9
PL	112,7	115,5	118,3	121,0	120,9	8,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

W siedmiu gminach nastąpiło znaczne zwiększenie liczby osób starszych, które przy jednoczesnym zmniejszaniu się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym skutkuje tak znacznymi różnicami w latach 2016-2020. Największą dynamikę przyrostu wartości wskaźnika odnotowano w gminie Kruszwica (16,8), Gniewkowo (13,4). W gminie Inowrocław przyrost osób w wieku poprodukcyjnym był ujemny (-1,3), z uwagi na napływ osiedleńczy młodych rodzin z małymi dziećmi. Analizy dotyczące struktury demograficznej pokazują, że obszar LGD Czarnoziem na Soli charakteryzują wartości nieco lepsze niż średnia wojewódzka i ogólnopolska. Jednak gmina Kruszwica już zaczyna odczuwać silną presję demograficzną związaną z dynamicznym wzrostem odsetka najstarszych mieszkańców, obecne tempo starzenia się mieszkańców tej gminy dwukrotnie przewyższa średnią dla kraju. Opisaną zależność wyraźnie potwierdza wskaźnik obciążenia demograficznego. Pokazuje on liczbę osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym (stosunek liczby osób starszych do liczby dzieci).

W skali Polski i województwa kujawsko-pomorskiego w 2020 r. wskaźnik przekroczył wartość 100 (co oznacza, że liczebność osób starszych przekroczyła liczebność osób młodych). W przypadku tej analizy widać szczególnie wyraźnie rozstęp między wartościami osiąganymi w poszczególnych gminach, skrajne wartości dla 2020 r. to od 95,6 (gmina Inowrocław) do 129,3 (gmina Kruszwica). Także w załączniku nr 2 do Strategii rozwoju województwa kujawsko-

pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyśpieszona 2030+, jako obszar negatywnej sytuacji społeczno-gospodarczej, na którym występują problemy zaawansowanych procesów starzenia się społeczeństwa wymienia się 4 gminy z obszaru LGD tj. Dąbrowa Biskupia, Gniewkowo, Janikowo oraz Rojewo. W kolejnych latach tendencja ta będzie przybierać na sile, co wymusi rozwój usług i produktów kierowanych do grupy osób w wieku poprodukcyjnym.

Tabela . Prognoza demograficzna dla Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli na lata 2020-2040 (sprawdzić czy nie do 50).

Prognoza Demograficzna na lata 2025- 2050	Powiat Inowrocławski		
	Ludność w wieku przedprodukcyjnym w roku (w osobach)	Ludność w wieku produkcyjnym w roku (w osobach)	Ludność w wieku poprodukcyjnym w roku (w osobach)
2025	24 505	95 400	35 128
2030	21 902	91 918	36 470
2035	20 171	88 286	36 307
2040	18 576	83 810	36 220
2045	17 353	76 782	37 954
2050	16 375	68 557	40 530
Różnica	-8 130	-26 843	5 402

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS (dane z 2014)

Do 2050 r. GUS prognozuje na terenie powiatu drastyczny spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (o ponad 8 000 osób, 1 /3 wartości wyjściowej) i produkcyjnym (o prawie 27 000 osób, ¼ wartości wyjściowej) i przyrost osób w wieku poprodukcyjnym (o ponad 5 000 osób, 1 /6 wartości wyjściowej).

Wnioski:

- na obszarze LGD Czarnoziem na Soli od 2016 r. występuje zjawisko spadku ogólnej liczby mieszkańców,
- teren ten charakteryzuje zbilansowana struktura płciowa, ujemny przyrost naturalny i ujemne saldo migracji. Konsekwencje ujemnego salda migracji i przyrostu naturalnego można zauważyć w strukturze wieku produkcyjnego ludności obszaru LGD,
- dodatnie saldo migracji w gminach Inowrocław i Złotniki Kujawskie,
- od roku 2016 obserwuje się spadek ludności w wieku produkcyjnym na rzecz wzrostu udziału osób w wieku poprodukcyjnym,
- prognozowany spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, wzrost w wieku poprodukcyjnym.

Wskazania:

- konieczność rozbudowy infrastruktury publicznej adresowanej do osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym,
- wprowadzenie rozwiązań w zakresie opieki nad najstarszymi mieszkańcami obszaru

Rynek pracy

Struktura oraz rodzaj bezrobocia wpływa znacząco na możliwości rozwojowe obszaru działania LGD Czarnoziem na Soli.

Tabela . Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na obszarze Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli w latach 2014-2020.

Gmina	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2016-2020					Zmiana w latach 2016-2020
	2016	2017	2018	2019	2020	
DBP	11,0%	9,1%	7,5%	7,4%	8,4%	-2,6%
GNI	10,6%	9,7%	8,6%	6,9%	9,1%	-1,5%

INO	10,4%	9,0%	7,5%	6,3%	7,6%	-2,8%
JAN	9,0%	7,7%	6,6%	6,0%	6,7%	-2,3%
KRU	10,7%	8,5%	7,8%	6,8%	8,3%	-2,4%
PAK	11,1%	9,0%	8,0%	7,2%	8,2%	-2,9%
ROJ	11,1%	8,6%	8,2%	7,1%	7,9%	-3,2%
ZŁK	10,7%	9,4%	8,0%	6,7%	8,8%	-1,9%
Średnia	10,6%	8,9%	7,8%	6,8%	8,1%	-2,5%
WKP	7,6%	6,4%	5,7%	5,1%	6,1%	-1,5%
PL	5,6%	4,6%	4,2%	3,8%	4,6%	-1,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Na przestrzeni lat 2016-2020 bezrobocie na analizowanym obszarze spadło (o 2,5%). Spadek odsetka zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym odnotowano w wszystkich gminach. W całym analizowanym okresie stopa bezrobocia rejestrowanego na obszarze LGD była znacznie wyższa od średniej dla województwa kujawsko-pomorskiego i Polski.

Znacznie trudniejszą sytuację na rynku pracy mają kobiety-wskaźnik bezrobocia jest tutaj wyższy niż u mężczyzn co może świadczyć o braku możliwości aktywizacji zawodowej. Problemy kobiet w znalezieniu pracy wynikają w dużej mierze z trudności w pogodzeniu roli zawodowej oraz macierzyństwa.

Tabela . Bezrobocie na obszarze Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli wg płci stan na 31.12.2020 r.

Gmina	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
DBP	249	116	133
GNI	768	334	434
INO	558	219	339
JAN	522	194	328
KRU	534	197	337
PAK	461	175	286
ROJ	218	91	127
ZŁK	483	212	271
Razem	3 793	1 538	2 255

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Pod koniec 2020 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Inowrocławiu zarejestrowanych bezrobotnych było 3 793 mieszkańców obszaru LGD Czarnoziem na Soli. W strukturze bezrobotnych dominowały kobiety (2 255 osoby; 59,5% ogółu bezrobotnych) przyjmując jednak wartość nieco wyższą od średniej wojewódzkiej (58,4%) i wyższą, niż przeciętnie w kraju (53,7%). Stopa bezrobocia na obszarze LGD jest więc wyższa od stopy bezrobocia dla województwa i kraju. Na koniec 2020 r. wynosiła ona średnio 8,1%. Najbardziej niekorzystna sytuacja występuje w gminach Gniewkowo, Kruszwica, Pakość i Złotniki Kujawskie. W przypadku kobiet wskaźnik ten jest w tych gminach przeszło dwa razy wyższy niż średnia dla całego kraju.

Tabela. Bezrobocie na obszarze Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli wg stanu na 31.12.2020 r.

Gmina	Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg. Płci[%]		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
DBP	8,4	7,2	9,7
GNI	9,1	7,3	11,3

INO	7,6	5,6	10,0
JAN	6,7	4,6	9,2
KRU	8,3	5,6	11,6
PAK	8,2	5,9	10,8
ROJ	7,9	6,1	10,1
ZŁK	8,8	7,0	10,9
ŚREDNIA	8,1	6,2	10,5
WKP	6,1	4,8	7,6
PL	4,6	4,0	5,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Rynek pracy jest kluczową dziedziną, charakteryzującą potencjał i ograniczenia rozwojowe poszczególnych obszarów. W przypadku terenu objętego działalnością LGD Czarnoziem na Soli charakterystycznym elementem jest **niski stopień aktywności ekonomicznej ludności** (obliczany jako liczba pracujących na 1.000 mieszkańców), **malejący w latach 2016-2020**. Analiza danych osób pracujących na 1000 osób w latach 2016-2020 pokazuje, duże różnice między poszczególnymi gminami.

Tabela. Pracujący na 1000 ludności na obszarze Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli w latach 2014-2020.

Gmina	Pracujący na 1000 ludności w latach 2016-2020					Zmiana w latach 2016-2020
	2016	2017	2018	2019	2020	
DBP	123	126	123	120	116	-7
GNI	217	210	205	204	200	-17
INO	195	210	198	194	167	-28
JAN	262	269	272	272	282	20
KRU	158	166	168	169	170	12
PAK	127	131	131	143	135	8
ROJ	128	141	154	158	170	42
ZŁK	73	74	82	80	86	13
ŚR	152	145	147	148	147	-5
WKP	223	227	231	232	232	9
PL	240	247	251	255	254	14

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Na analizowanym terenie tylko gmina Janikowo miała wyższy współczynnik aktywności zawodowej niż średnia wojewódzka i ogólnopolska w 2020 roku. Skrajnie niskie wartości charakteryzują zaś gminy: Złotniki Kujawskie (86), Dąbrowa Biskupia (116) i Pakość (135). W przypadku pozostałych jednostek wartości są niższe niż występujące w województwie kujawsko-pomorskim i Polsce. Zmiana w latach 2016-2020 uwidacznia nam różnice między gminami m.in. wskaźnik ten dla gminy Inowrocław wynosi -28 a dla Rojewa +42. W strukturze zatrudnienia w podziale na typy prowadzonej działalności na obszarze LGD dominuje przemysł i budownictwo na drugim miejscu są usługi zaś najmniejsza część mieszkańców zatrudniona jest w sektorze rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa.

Tabela Pracujący wg sekcji PKD 2007 w Powiecie Inowrocławskim w latach 2016-2020.

Sektor	Pracujący wg sekcji PKD w latach 2016-2020 (w osobach)	Zmiana w latach

	2016	2017	2018	2019	2020	2014-2020
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	7 642	7 652	7 677	7 581	4 836	-2 806
Przemysł i budownictwo	14 838	14 982	14 856	14 400	14 095	-743
Handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja	6 897	7 110	6 964	7 269	6 721	-176
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa obsługa rynku nieruchomości	1 366	1 356	1 346	1 388	1 350	-16
Pozostałe usługi	9 619	10 152	10 260	10 511	10 263	644

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Na przestrzeni lat 2016-2020 na obszarze powiatu inowrocławskiego **w strukturze zatrudnienia dominował sektor przemysłu i budownictwa**. Dane w tabeli powyżej pokazują, że wzrasta liczba osób zatrudnionych w pozostałych usługach oraz handlu, naprawie pojazdów samochodowych, transporcie i gospodarce magazynowej, zakwaterowaniu i gastronomii oraz informacji i komunikacji. Znacznie zmniejszyła się zaś liczba osób zatrudnionych w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie.

Tabela. Przedsiębiorczość na obszarze Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli wg stanu na 31.12.2020 r.

Gmina	Liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	Liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON na tysiąc mieszkańców	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na tysiąc mieszkańców
DBP	331	66,0	251	8,4
GNI	1 139	79,6	859	9,8
INO	1 269	107,1	982	13,1
JAN	937	72,3	709	8,8
KRU	1 454	76,5	1 109	9,6
PAK	880	90,7	648	11,0
ROJ	316	66,9	251	8,6
ZŁK	803	87,5	680	11,8
RAZEM	7 129	-	5 489	-
ŚREDNI	891	80,7	686	10,1
WKP	-	101,7	-	12,5
PL	-	121,9	-	14,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Dane dotyczące przedsiębiorczości mieszkańców obszaru LGD są pesymistyczne. Na analizowanym terenie funkcjonuje łącznie 7 129 podmiotów gospodarczych, zaś 5 489 osób fizycznych prowadzi własną działalność gospodarczą. **Poziom rozwoju przedsiębiorczości na terenie LGD Czarnoziem na Soli jest niższy od wskaźników ogólnopolskich i średnich wartości dla województwa kujawsko-pomorskiego**. Na każdy tysiąc mieszkańców na obszarze LGD funkcjonuje 81 podmiotów gospodarczych (wskaźnik dla poszczególnych gmin wynosi od 66 do 107,1). Jest to wynik wyraźnie niższy niż w całym województwie kujawsko-pomorskim (102

podmioty) i Polsce (122 podmioty). **Niższy, niż średni odsetek przedsiębiorców na obszarze LGD to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.** Średnio na obszarze LGD jest to 10 osób na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym, co daje wynik niższy od średniej wojewódzkiej (13 osób) i krajowej (15 osób). W niektórych gminach wyraźnie brakuje mikro przedsiębiorców, w szczególności – w branżach usług dla ludności. Na podstawie danych historycznych (dane własne LGD, pozyskane w toku organizacji naborów dotyczących wsparcia przedsiębiorców i potencjalnych przedsiębiorców), wskazać można, że **największe deficyty** występują w branżach związanych z **opieką, turystyką, rozrywką i rekreacją**, a także tzw. **usługami drobnymi**: remontowo-budowlanymi, mechanicznymi, pielęgnacyjnymi itp. Zakres ten potwierdzili mieszkańcy obszaru, zarówno na etapie prowadzonych wywiadów, jak i w toku spotkań konsultacyjnych.

Tabela Przedsiębiorstwa w podziale na wielkość zatrudnienia na obszarze LSR

Gmina	0-9 pracowników	10-49 pracowników	50-249 pracowników	250-999 pracowników	1000 i więcej pracowników
DBP	312	16	3	-	-
GNI	1 066	66	5	2	-
INO	1 207	59	3	-	-
JAN	892	35	9	1	-
KRU	1 385	56	12	-	1
PAK	842	28	10	-	-
ROJ	298	15	3	-	-
ZŁK	778	23	2	-	-
SUMA	6 780	298	47	3	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Najliczniejszą grupę podmiotów gospodarczych stanowią mikro i małe przedsiębiorstwa tj. 7 078. Najwięcej przedsiębiorstw zatrudniających do 50 pracowników znajduje się w gminach Gniewkowo(1 132), Inowrocław (1 266) oraz Kruszwica (1 441). W gminach Dąbrowa Biskupia i Rojewo brakuje mikro i małych przedsiębiorstw. Podobny obraz wskazuje Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2030+, określając Dąbrowę Biskupią i Janikowo jako gminy, na obszarze których występuje problem niskiego poziomu przedsiębiorczości, w przeliczeniu na mieszkańca.

Na terenie wszystkich gmin wchodzących w skład LGD Czarnoziem na Soli dominują podmioty prowadzące działalność w sekcji G (Handel hurtowy i detaliczny; naprawy pojazdów) jest to kluczowa branża na obszarze. W gminach Inowrocław, Kruszwica stosunkowo duży odsetek firm zajmuje się budownictwem (sekcja F), zaś działalność transportowa i gospodarka magazynowa (sekcja H) jest domeną gmin Inowrocław, Janikowo, Kruszwica i Pakość. Specyficzną cechą gmin Dąbrowa Biskupia i Kruszwica jest zaś stosunkowo duże znaczenie sekcji A (Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo). Ponadto w gminie Janikowo czwartym najpopularniejszym obszarem działalności przedsiębiorców jest obsługa rynku nieruchomości (sekcja L).

Niski poziom przedsiębiorczości w gminach obszaru przekłada się na relatywnie niskie zarobki jego mieszkańców. Wynagrodzenie brutto nie przystaje tu, ani do średniej ogólnopolskiej, ani wojewódzkiej.

Tabela . Przeciętne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej na obszarze Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli w latach 2016-2020.

Powiat	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej (Polska = 100)				
	2016	2017	2018	2019	2020
Inowrocławski	79,9	80,1	79,4	79,9	83,2
WKP	85,6	85,8	85,6	86,7	87,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Analiza danych liczbowych pokazuje, że w latach 2016-2020 poziom wynagrodzenia brutto uległ minimalnej poprawie, ale wciąż oscyluje na poziomie 80% średniej krajowej. Potwierdzają to także inne wskaźniki badające dochody podatkowe ludności, w tym wskaźnik podstawowych dochodów podatkowych przypadających na mieszkańca, stosowany dla ustalania subwencji wyrównawczej.

Tabela Wskaźnik G - podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej na 2020 r. dla gmin na obszarze LSR

Wskaźnik G na 2020r. [zł]	Gmina								PL
	DBP	GNI	INO	JAN	KRU	PAK	ROJ	ZŁK	
	1 310,75	1 404,28	2 543,61	1 899,72	1 651,02	1 668,86	1 402,46	182,09	1 956,15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów

Wskaźnik G dla każdej gminy oblicza się dzieląc kwotę dochodów podatkowych za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy. Najwyższy wskaźnik G ma gmina Inowrocław (2 543,61 zł), najniższy gmina Złotniki Kujawskie (1 182,09zł) Wskaźnik ten tylko dla jednej gminy (Inowrocław) przekracza wartości wskaźnika Gg dla kraju.

Wnioski:

- na obszarze LGD występuje niski wskaźnik aktywności zawodowej ludności oraz wysoka stopa bezrobocia dotykająca szczególnie mocno kobiety,
- zmniejszający się poziom bezrobocia
- większość mieszkańców zatrudniona jest w sektorze przemysłu i budownictwo,
- sektor rolnictwa oraz działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości wyraźnie tracą na znaczeniu
- poziom przedsiębiorczości mieszkańców obszaru jest znacznie niższy od wskaźników wojewódzkich i krajowych. Za strategiczne gałęzie gospodarki na analizowanym obszarze należy uznać handel, transport oraz przetwórstwo przemysłowe
- poważnym problemem są także niskie zarobki mieszkańców, odbiegające znacząco od średniej krajowej i wojewódzkiej,

Wskazania:

- poprawa warunków uruchamiania i prowadzenia działalności gospodarczej.
- Wyrównanie poziomu przeciętnego wynagrodzenia

Organizacje pozarządowe

Obszar działania LGD cechuje umiarkowany poziom aktywności organizacji pozarządowych, w Krajowym Rejestrze Sądowym zarejestrowanych jest łącznie ponad 200 stowarzyszeń i fundacji.

Tabela Liczba organizacji pozarządowych posiadających siedzibę na terenie danej gminy wg danych Krajowego Rejestru Sądowego oraz danych własnych wg stanu na 31.03..2023 r.

Gmina	Liczba organizacji pozarządowych posiadających siedzibę na terenie danej gminy wg KRS	Pozostałe		
		Stowarzyszenia zwykłe	KGW Rejestrowe	KGW nierejestrowe
DBP	19	1	6	3
GNI	39	9	9	2

INO	46	2	21	1
JAN	29	1	3	3
KRU	57	5	10	1
PAK	13	1	2	2
ROJ	12	1	2	1
ZŁK	22	4	1	8
RAZEM	237	24	54	21

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowego Rejestru Sądowego.

Najwięcej organizacji pozarządowych posiada siedzibę na terenie gminy Kruszwica (73), Inowrocław (70), najmniej zaś w gminach Rojewo (16) i Pakość (18). Niemal co czwarta zarejestrowana organizacja prowadząca działalność na obszarze LSR wybrała formę koła gospodyń wiejskich i podlega wpisowi do Krajowego Rejestru Kół Gospodyń Wiejskich. Wskazać należy, że w porównaniu z rokiem 2015, liczba rejestrowanych organizacji wzrosła o blisko 30%, choć wiele z nich, po okresie rejestracji boryka się z brakiem umiejętności w zakresie pozyskiwania funduszy na działalność. Wskazać także należy, że na obszarze objętym Lokalną Strategią Rozwoju funkcjonuje zaledwie 7 przedsiębiorstw społecznych certyfikowanych w bazie Departamentu Ekonomii Społecznej MPiPS (certyfikacja ważna do końca czerwca 2023 r.) oraz tylko 2 spełniające warunki certyfikacji wyznaczone przepisami ustawy o ekonomii społecznej. Na obszarze występuje 7 Organizacji Pożytku Publicznego

Tabela Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców (na 10.000 mieszkańców) na obszarze Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli w latach 2016-2020.

Gmina	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 000 mieszkańców					Zmiana w latach 2016-2020
	2016	2017	2018	2019	2020	
DBP	33	33	33	33	36	3
GNI	26	27	28	31	31	5
INO	33	36	35	37	37	4
JAN	20	22	21	21	21	1
KRU	26	29	29	30	32	6
PAK	18	18	17	18	20	2
ROJ	32	32	32	30	29	-3
ZŁK	21	21	22	23	24	3
Średnia	26	27	27	28	29	3
WKP	32	34	33	34	36	4

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Jak obrazują dane tabelaryczne, na obszarze LGD przybywa organizacji pozarządowych. Jest to odzwierciedlenie upowszechniającego się trendu do samoorganizowania się mieszkańców. Podkreślić jednak należy, że w analizowanym okresie dynamika przyrostu była niższa, w porównaniu do średniej wojewódzkiej.

Kolejnym problemem obszar jest niska aktywność społeczna kobiet, odzwierciedlana nie tylko ich sytuacją na rynku pracy, ale także poziomem udziału w życiu społeczno-politycznym.

Tabela. Skład Rad Gminnych kadencja 2018-2023 wg podziału na płeć.

Gmina	Ogólna	Kobiety	Mężczyźni
DBP	15	8	7
GNI	15	2	13
INO	15	9	6
JAN	15	4	11
KRU	15	4	11
PAK	15	5	10
ROJ	15	6	9
ZŁK	15	1	14
RAZEM	120	39	81

Źródło: opracowanie własne na podstawie Biuletyn Informacji Publicznej Gmin.

Na analizowanym obszarze widoczna jest wyraźna dysproporcja pomiędzy odsetkiem kobiet i mężczyzn zajmujących miejsce w życiu politycznym gmin. W kadencji 2018-2023 tylko 32 % składu rady gmin stanowiły kobiety. Stanowisko burmistrza/wójta na terenie LGD jest w 100 % zajęte przez mężczyzn, zaledwie w dwóch gminach kobiety pełnią funkcje wiceburmistrza i wicewójta.

Wniosek:

- obszar LGD Czarnoziem na Soli charakteryzuje się zróżnicowaną aktywnością organizacji pozarządowych. Ich liczba w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców jest niższa niż średnia wojewódzka. Wskazuje to na konieczność podjęcia działań aktywizujących podmioty trzeciego sektora-
- Udział kobiet w życiu publicznym wskazuje na dysproporcję płci w tym zakresie.

Wskazania:

- popularyzacja i rozwój organizacji pozarządowych

Wykluczenie społeczne

Osobami szczególnie narażonymi na marginalizację i wykluczenie społeczne są osoby niepełnosprawne, seniorzy oraz osoby długotrwale bezrobotne. Według danych z Banku Danych Lokalnych GUS najczęstszymi przyczynami korzystania z pomocy społecznej dla powiatu Inowrocławskiego było ubóstwo. Do pozostałych najczęściej klasyfikowanych przyczyn objęcia pomocą społeczną należały bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność. Na analizowanym obszarze w 2016 r. ze świadczeń pomocy społecznej korzystało 7 910 osób (tj.9 % mieszkańców). Na przestrzeni lat 2016-2020 liczba osób korzystających z rozmaitych zasiłków zmniejszyła się na całym obszarze LGD o prawie 3 000 osób. W liczbach bezwzględnych największy spadek odnotowały gminy Kruszwica (-588 osób), Złotniki Kujawskie (-487 osób), Gniewkowo (-438 osób).

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 wskazuje, że 1 z 8 gmin obszaru LSR zagrożona jest trwałą marginalizacją na okres programowania 2021-2027 jest to gmina Dąbrowa Biskupia Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2030+ wskazuje, że gmina Gniewkowo należy do gmin, na obszarze których występuje problem niskiego poziomu rozwoju społecznego.

Tabela . Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na obszarze Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli w latach 2016-2020.

Gmina	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej					Zmiana w latach 2016-2020
	2016	2017	2018	2019	2020	
DBP	528	480	481	422	380	-148
GNI	1 314	1 123	1 000	912	876	-438
INO	961	866	700	597	574	-387
JAN	1 028	907	881	771	699	-329
KRU	1 456	1 305	1 116	950	868	-588
PAK	1 063	895	802	774	695	-368
ROJ	544	501	379	364	308	-236
ZŁK	1 016	872	712	635	529	-487
RAZEM	7 910	6 949	6 552	5425	4 929	-2 981

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Analiza zasięgu korzystania z pomocy społecznej pokazuje, że w latach 2016-2020 odsetek mieszkańców LGD Czarnoziem na Soli korzystających z tej pomocy zmniejszył się o 3,4%, spadek był bardziej dynamiczny niż średnia wojewódzka i ogólnopolska. Tym niemniej w całym analizowanym okresie na obszarze LGD odsetek osób objętych pomocą społeczną był nieco wyższy niż średnia dla województwa kujawsko-pomorskiego i Polski. Największy spadek odsetka klientów pomocy społecznej wystąpił w gminach Złotniki Kujawskie (-5,1%), Rojewo(-4,7%) i Inowrocław (-3,5%).

Tabela . Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem na obszarze Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli w latach 2016-2020.

Gmina	Zasięg korzystania z pomocy społecznej[%]					Zmiana w latach 2016-2020
	2016	2017	2018	2019	2020	
DBP	10,3	9,3	9,3	8,3	7,6	-2,7
GNI	9,0	7,7	6,9	6,3	6,2	-2,8
INO	8,3	7,4	6,0	5,1	4,8	-3,5
JAN	7,7	6,8	6,7	5,9	5,5	-1,9
KRU	7,4	6,7	5,8	4,9	4,7	-2,7
PAK	10,8	9,1	8,2	7,9	7,4	-3,4
ROJ	11,6	10,6	8,0	7,6	6,9	-4,7
ZŁK	11,0	9,5	7,7	6,9	5,9	-5,1
ŚREDNIA	9,5	8,4	7,3	5,9	6,1	-3,4
WKP	8,8	8,0	7,2	6,6	6,0	-2,8
PL	6,5	5,7	5,1	4,6	4,2	-2,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Udział liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2020 r. najwyższą wartość przyjmował w gminie Dąbrowa Biskupia (7,6%) Najniższe wartości występowały w gminach Kruszwica, Inowrocław, Janikowo i Złotniki Kujawskie (w 2020 r. poniżej średniej wojewódzkiej).

Swoistym wskaźnikiem miary sytuacji materialnej społeczeństwa jest także poziom wypłacanych zasiłków rodzinnych, o natężeniu którego informuje udział dzieci korzystających z zasiłku w ogólnej liczbie dzieci zamieszkujących obszar strategii.

Tabela . Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na obszarze Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli w latach 2014-2020.

Gmina	Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku [%]					Zmiana w latach 2014-2020
	2016	2017	2018	2019	2020	
DBP	48,9	49,1	46,8	45,4	39,7	-9,2
GNI	36,9	37,0	36,8	34,4	28,3	-8,6
INO	36,1	36,0	35,1	32,0	23,3	-12,8
JAN	30,8	31,6	32,8	30,7	24,1	-6,7
KRU	36,4	36,6	36,2	32,8	29,3	-5,8
PAK	36,7	36,9	37,8	35,7	29,8	-6,9
ROJ	43,5	43,7	40,3	36,9	31,4	-12,1

ZŁK	34,8	33,3	30,7	26,6	22,2	-12,6
ŚREDNIA	38,0	38,0	37,1	34,3	28,5	-9,3
WKP	33,0	33,1	33,1	30,9	26,5	-6,5
PL	29,4	29,3	29,4	27,0	22,6	-6,8

W roku 2020 z zasiłku rodzinnego korzystało 22,6% dzieci w Polsce, w województwie kujawsko-pomorskim z tej pomocy korzystało 26,5 %. Zaś średnia dla obszaru LGD wynosiła 28,5%. W gminie Dąbrowa Biskupia tą formą wsparcia było objęte aż 39,7% dzieci do lat 17.

Szczególnie wyraźny postęp w zakresie walki z wykluczeniem społecznym w przypadku LGD Czarnoziem na Soli można odnotować w odniesieniu do najmłodszych mieszkańców. Odsetek dzieci objętych zasiłkami rodzinnymi w liczbie dzieci w ogóle spadł w latach 2016-2020 średnio o ponad 9%. Średnia dynamika spadku na całym obszarze LGD jest wyższa do średniej wojewódzkiej i ogólnopolskiej. Największy postęp w tym zakresie udało się osiągnąć w gminach Inowrocław, Rojewo i Złotniki Kujawskie (spadek o ponad 12%), najmniejszy zaś w gminie Kruszwica (o 5,8%). Mimo tych postępów, odsetek dzieci objętych zasiłkami rodzinnymi na obszarze LGD był nadal wyższy niż w województwie kujawsko-pomorskim i Polsce. Należy pamiętać także, iż bolączką obszarów wiejskich objętych LSR w dalszym ciągu pozostaje brak miejsc, w których dzieci nieodpłatnie mogą realizować pasje i rozwijać zainteresowania oraz takich, w których fachowa kompensacja deficytów edukacyjnych przez osoby wspierające odciąża środowisko rodzinne.

Innym istotnym problemem zgłaszanym w ramach konsultacji prowadzonej diagnozy jest dysproporcja między ofertą aktywizacyjną przeznaczoną dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a osób nieborykających się z problemem marginalizacji, na wyraźną niekorzyść tej ostatniej grupy. Jak wynika z analizy danych liczbowych dotyczących wskaźników dla projektu grantowego LGD w bieżącej perspektywie, na 490 osób zagrożonych wykluczeniem zaplanowano udział 30 niezagrażonych mieszkańców obszaru (tzw. otoczenia). Niski wskaźnik osób spoza grup defaworyzowanych powodował, że projekty dzieliły społeczeństwo obszaru. Do LGD, jako komunikaty zwrotne na wszystkich spotkaniach terenowych docierały głosy społeczne, że oferta animacyjna dla przeciętnego mieszkańca, nie borykającego się z żadnym problemem, jest niewystarczająca. Finalnie, aktywizacji 800 osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, towarzyszyło wsparcie dla 330 osób z otoczenia, co stanowiło odpowiedź na realne oddolne potrzeby. Bazując na tych doświadczeniach, koniecznym jest planowanie projektowego wsparcia animacyjnego również z przeznaczeniem dla dorosłych, pracujących mieszkańców obszaru.

Wnioski:

- obszar LGD Czarnoziem na Soli charakteryzuje znaczne zagrożenie wykluczeniem społecznym mieszkańców. Odsetek osób korzystających ze świadczeń socjalnych, pomimo iż spada, pozostaje wyższy niż średnia wojewódzka i ogólnokrajowa.
- Ograniczenie skali korzystania z pomocy społecznej w latach 2016-2020
- Wyraźna potrzeba aktywizacji i animacji ogółu mieszkańców

Wskazania:

- Konieczne są dalsze działania mające na celu walkę z wykluczeniem społecznym, szczególnie finansowane ze źródeł innych niż budżety gmin („uwolnione” w ten sposób środki mogłyby zostać wykorzystane do sfinansowania prorozwojowych inwestycji).
- Obok wsparcia osób z grup defaworyzowanych (w tym w szczególności osób młodych i seniorów) zaplanować należy także ofertę dla pozostałych mieszkańców obszaru.

Infrastruktura edukacyjna i kulturalna

W celu wzmocnienia lokalnego kapitału społecznego konieczne jest zapewnienie mieszkańcom odpowiedniej bazy edukacyjnej i kulturalnej. Na obszarze LGD Czarnoziem na Soli poważnym problemem jest wyjątkowo skromna oferta edukacyjna dla dzieci w wieku do 5 lat, choć w roku 2021 nastąpił wyraźny wzrost dynamiki w analizowanym zakresie.

Tabela . Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach na obszarze Stowarzyszenia Lokalna Grupa

Działania Czarnoziem na Soli w latach 2016-2021.

Gmina	Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach [%]					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
DBP	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
GNI	4,1	4,1	3,1	4,1	3,6	11,1
INO	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
JAN	1,2	1,2	2,0	2,2	7,5	5,3
KRU	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,6
PAK	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	10,0
ROJ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ZŁK	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	7,8
Średnia	0,7	0,7	0,6	0,8	1,4	4,7
WKP	5,6	6,5	8,1	10,0	10,8	13,7
PL	7,8	8,6	10,5	12,4	12,8	15,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Według danych GUS, w 2020 r. odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych na terenie LGD wynosił 1,4% i był znacznie niższy od wartości wskazywanej dla województwa (10,8%) i kraju (12,8%). Na terenie LGD istnieją potrzeby w zakresie opieki dzieci do lat 3 dotyczące realizacji nowego obiektu i zwiększenia liczby miejsc w istniejących placówkach.

Tabel. Odsetek dzieci objętych opieką przedszkolną na obszarze Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli w latach 2014-2020.

Gmina	Odsetek dzieci objętych opieką przedszkolną w wieku 3- 6 lat [%]					Zmiana w latach 2016-2020
	2016	2017	2018	2019	2020	
DBP	61,1	59,6	68,0	78,9	75,0	13,9
GNI	72,4	77,6	84,5	81,4	73,7	1,3
INO	52,2	51,9	58,5	61,7	41,6	-10,6
JAN	82,7	83,2	89,6	89,1	82,1	-0,6
KRU	72,5	77,7	83,8	81,9	81,8	9,3
PAK	61,8	66,4	68,8	77,3	76,9	15,1
ROJ	44,3	62,0	59,6	68,5	59,7	15,4
ZŁK	75,9	76,0	78,2	79,7	78,5	2,6
Średnia	65,4	69,3	73,9	77,3	71,2	5,8
WKP	73,8	79,7	83,2	85,3	82,0	8,2
PL	80,7	86,4	89,5	90,4	87,8	7,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Także odsetek dzieci objętych opieką przedszkolną jest znacząco mniejszy niż w województwie i kraju. Największy przyrost w latach 2016-2020 nastąpił w gminach Rojewo (15,4%) i Pakość (15,1%) stanowczo najslabiej wypada zaś gmina Inowrocław (-10,6%).

Tabela. Liczba szkół oraz liczba osób uczących się na obszarze Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli w latach wg stanu na 2020 r.

Gmina	Szkoly Podstawowe		Szkoly ponadgimnazjalne i ponadpodstawowe oraz policealne	
	Obiekty	Uczniowie	obiekty	uczniowie
DBP	4	432	0	0
GNI	7	1 178	2	128

INO	6	651	0	0
JAN	4	996	2	56
KRU	8	1 433	5	658
PAK	3	724	2	252
ROJ	4	342	0	0
ZŁK	4	743	0	0
Razem	40	6 499	11	1 024

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Obszar LGD posiada znacznie bogatszą bazę edukacyjną dla dzieci w wieku szkolnym. Na terenie tym działa 40 szkół podstawowych oraz 11 szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych oraz policealnych. Z punktu widzenia rozwoju obszaru za niekorzystny należy uznać fakt, że **tylko połowa z analizowanych gmin dysponuje placówkami kształcącymi na poziomie ponadpodstwowym**. Dodatkowo większość takich szkół zlokalizowana jest na terenie jednej gminy – Kruszwica (5 spośród 11 placówek tego typu). Po 2 tego typu szkoły znajdują się też w gminach Gniewkowo, Janikowo i Pakość. Istnienie dużej liczby placówek posiadających doświadczenie w kształceniu osób dorosłych tworzy potencjał, mogący znaleźć zastosowanie dla działań szkoleniowych dla mieszkańców obszaru.

Tabela Liczba obiektów kulturalnych oraz zakres działania na obszarze Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na soli wg stanu na 2020 r.

Gmina	Liczba obiektów kulturalnych			Liczba imprez	Liczba uczestników imprez	Grupy artystyczne		Koła, kluby, sekcje		Kursy organizowane przez jednostkę
	Domy, ośrodki kultury, kluby	Biblioteki razem z filiami	Liczba imprez			Liczba grup	Liczba członków grup	Liczba	Członkowie	
DBP	1	4	6	300	3	35	1	50	1	
GNI	1	2	55	3 650	6	60	8	320	6	
INO	0	2	0	0	0	0	0	0	0	
JAN	1	3	21	3 615	4	57	3	185	15	
KRU	1	6	15	2 190	0	0	10	174	0	
PAK	1	1	10	2 230	1	14	6	105	0	
ROJ	1	3	8	320	3	68	9	248	0	
ZŁK	0	3	0	0	0	0	0	0	0	
RAZEM	6	24	115	12 305	17	234	37	1 082	22	

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Większość gmin członkowskich LGD Czarnoziem na Soli (6 z 8) posiada gminne domy/ośrodki kultury, we wszystkich funkcjonują też placówki biblioteczne. Podmiotami te określić można głównymi, kierującymi życiem kulturalnym na obszarach wiejskich. W tym kontekście za problematyczny należy uznać brak jednostek kultury w gminach Inowrocław i Złotniki Kujawskie. Najlepiej rozwinięta sieć biblioteczna charakteryzuje gminę Kruszwica (6 placówek), najstabilniej zaś wypada gmina Pakość (z zaledwie jedną placówką).

Zgodnie z danymi GUS **najbardziej aktywne są ośrodki kultury w Gniewkowie i Janikowie** (świadczy o tym liczba organizowanych imprez i liczba osób biorących w nich udział). Głównymi ośrodkami skupiającymi lokalne grupy artystyczne są zaś Gniewkowo (6 grup) i Janikowo (4 grupy) łącznie na terenie LGD przy ośrodkach kultury funkcjonuje 17 podmiotów tego typu. Koła i kluby przy GOK funkcjonują w 6 gminach. Spośród łącznie 37 takich grup aż 10 działa na terenie

gminy Kruszwica i 9 w gminie Rojewo. Biorąc pod uwagę aktywność ośrodków kultury i bibliotek w stosunku do liczby i rozproszenia mieszkańców obszaru wskazać należy, iż dostęp dzieci i młodzieży do poza formalnej edukacji instytucjonalnej jest znacząco utrudniony. Jak ustalono w toku badań ankietowych, istnieje szereg podmiotów mających możliwości kadrowe i potencjał służący organizowaniu zajęć edukacyjnych wyrównujących talenty i rozwijających zainteresowania, problemem pozostają jednak fundusze na ich przeprowadzenie, co w powiązaniu z niskim poziomem dochodów i wysokim udziałem świadczeniobiorców pomocy społecznej w ogóle mieszkańców, stanowi istotny problem dla zmiany tej sytuacji.

Innym ważnym aspektem działalności społecznej jest oferta zajęć dedykowana osobom starszym i niesamodzielnym. Jedną z takich aktywności są Uniwersytety Trzeciego Wieku na obszarze działania LGD znajdują się w 5 z analizowanych gmin są to gminy Gniewkowo, Janikowo, Kruszwica, Pakość i Złotniki Kujawskie. W gminach Inowrocław, Kruszwica, Gniewkowo, Dąbrowa Biskupia, Janikowo i Pakość funkcjonują także kluby seniora. Wyraźnie więc widać, że oferta skierowana dla osób starszych jest szersza w gminach miejskich, niż miejsko-wiejskich.

Na terenie działania LGD Czarnoziem na Soli znajdują się 4 Domy Pomocy Społecznej w Parchaniu, Warzynie, Tarnówku i Ludzisku. Dwa z nich to domy dla osób niepełnosprawnych intelektualnie (Ludziska, Tarnówek), oraz dwa domy dla osób przewlekle psychicznie chorych (Parchanie, Warzyn). Kolejną formą wsparcia dla osób niesamodzielnych i starszych są Środowiskowe Domy Samopomocy to ośrodki wsparcia dziennego pobytu dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz upośledzonych umysłowo. Na terenie LGD są 4 takie ośrodki w Dąbrowie Biskupiej, Gniewkowie, Janikowie, Kruszycy i Wonorzu.

Warto także wskazać, że istotnym powodem korzystania z oferty ośrodków pomocy społecznej jest niepełnosprawność, oraz towarzysząca jej potrzeba całodobowej opieki lub nadzoru nad osobą zależną. Jak wskazują dane Powiatowego Zespołu Orzekania o Niepełnosprawności, liczba osób niepełnosprawnych w powiecie inowrocławskim w latach 2018-2020 utrzymywała się na względnie stałym poziomie.

Innym istotnym problemem obszaru jest wykluczenie transportowe. Na terenie powiatu inowrocławskiego (którego granice pokrywają się z granicami obszaru LSR) funkcjonuje kilkanaście przewoźników - wydano łącznie 24 pozwolenia, na obsługę różnych tras, co sumuje się do 216 kursów dziennie w dni nauki szkolnej. Warto jednak dokonać bardziej szczegółowej analizy tych połączeń, przez co wskazać należy iż: ok 33 z nich dotyczy miasta Gniewkowo (głównie trasa do Inowrocławia), ok 19 z nich dotyczy miasta Kruszwica (głównie trasa do Inowrocławia), oraz ok 48 z nich dotyczy miasta Janikowo (głównie trasa do Inowrocławia). Z uwagi na wzrost cen paliwa przewoźnicy regularnie ograniczają liczbę kursów, podwyższając jednocześnie ceny biletów. Powoduje to spadek liczby korzystających, zmniejszenie rentowności linii, a tym samym pogłębia wykluczenie komunikacyjne mieszkańców. W wyniku istnienia tzw. białych plam komunikacyjnych, władze powiatu podjęły starania o uruchomienie linii powiatowych (w myśl ustawy o publicznym transporcie zbiorowym), z uwagi na fakt niskiego wskaźnika motoryzacji na obszarze powiatu oraz konieczność dojazdu uczniów do szkół średnich w regionie. Od 1 listopada 2020 r. na zasadach określonych w art. 22 ust. 1 pkt 4 ustawy o publicznym transporcie zbiorowym selektywnie powiat zapewnia przewozy pasażerskie. Przewozy te, realizowane są w oparciu o 13 linii, biegnących po trasach z różnych miejscowości powiatu. (Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla powiatu inowrocławskiego - Załącznik do uchwały nr XVII/136/2016 Rady Powiatu Inowrocławskiego – aktualizacja z września 2022). Pomimo mnogości linii, w miejscowościach tych przewidziano od 2 do max. 4 odjazdów autobusów pasażerskich na dobę. Godziny ich przejazdu pokrywają się z godzinami nauki w powiatowych szkołach ponadgimnazjalnych (średnich). Ponadto, wskazać należy, iż średni czas przejazdu autobusu od przystanku początkowego do końcowego (bądź odwrotnie) wynosi 71 minut (zaledwie w dwóch przypadkach (tj. linii D i linii K) podróż trwa krócej niż godzinę. W większości lokalizacji w godzinach popołudniowych nie ma możliwości dojazdu ze wsi do miasta (funkcjonują wyłącznie kursy powrotne). Taki stan rzeczy, w połączeniu z niskim wskaźnikiem motoryzacji mieszkańców (w 2020 - 627,6 dla powiatu inowrocławskiego, niższy zarówno od średniej wojewódzkiej na poziomie 646,2, jak i krajowej równej 656,3), utrudnia znacząco samodzielny dojazd do miejsc, w których realizowane są różne aktywności, w tym do ośrodków miejskich i wsi gminnych. Z tego powodu rozwiązaniem pozwalającym na faktyczną aktywizację mieszkańców niewielkich, wiejskich miejscowości na obszarze LSR jest **poprawa dostępności małej infrastruktury publicznej, służącej budowaniu więzi społecznych między mieszkańcami**, poprzez jej lokowanie w również w małych miejscowościach, z przeznaczeniem na mikro centra spotkań i bazę dalszych inicjatyw.

Również badania sondażowe, **prowadzone** na obszarze LGD Czarnoziem na Soli potwierdzają,

że konieczna jest **dalsza rozbudowa infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej, w tym służącej integracji społecznej mieszkańców. Zagadnieniem często podnoszonym w odniesieniu do istniejących już obiektów i urzędzeń jest** tematyka poprawy poziomu dostępności tej bazy do szczególnych potrzeb mieszkańców. Chodzi tu w dużej mierze o tworzenie takich obiektów, które będą przyjazne dla osób z niepełnosprawnościami, zarówno ograniczającymi mobilność ruchową, w tym osób starszych, jak i innymi – problemy ze wzrokiem, słuchem, równowagą itp.

Pomimo zauważalnej poprawy stopnia przystosowania obiektów do szczególnych potrzeb określonych grup społecznych, na którą wskazywali mieszkańcy obszaru LSR w prowadzonych na potrzeby diagnozy sondażach, w dalszym ciągu istnieją deficyty w tym zakresie. Jak wskazywali badani – problem stanowi niewystarczająca liczba pochylni, w szczególności dla zaplecza sanitarnego obiektów rekreacyjnych, brak przestrzeni manewrowej w pomieszczeniach hydro-sanitarnych lub brak podjazdów do takich pomieszczeń, słabe wyposażenie obiektów stanowiących miejsca spotkań mieszkańców w urzędzenia i przyrządy służące osobom o szczególnych potrzebach, zbyt mała ilość urzędzeń dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami na placach zabaw, siłowniach zewnętrznych, miejscach rekreacji plenerowej itp.

Sami dysponenti mienia komunalnego również zauważają potrzeby w tym zakresie. Przykładowo – jak wynika z poniższego zestawienia, blisko 70% obiektów pełniących funkcje świetlicowe wymaga dalszej poprawy w zakresie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Tabela X. Liczba świetlic wiejskich na obszarze LSR wymagających poprawy dostępności (stan na 31.12.2020)

Gmina	Liczba świetlic czynnych	% świetlic wymagających poprawy w zakresie dostępności
Dąbrowa Biskupia	18	77,78
Gniewkowo	22	72,73
Inowrocław	27	66,67
Janikowo	12	58,33
Kruszwica	26	61,54
Pakość	10	70,00
Rojewo	12	75,00
Złotniki Kujawskie	14	64,28
Razem Średnia	141	68,29

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników wywiadu indywidualnego z przedstawicielami gmin.

Wskazać należy, iż w zakresie kompleksowej realizacji działań na rzecz zwiększenia dostępności obiektów użyteczności publicznej, brak jest na obszarze LSR kompleksowych rozwiązań systemowych. Prawne podwaliny dostępności odnoszą się w dużej mierze do pojedynczych dysponentów mienia komunalnego. Uchwalony do realizacji Powiatowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2021-2027 wytycza jedynie ogólne cele i kierunki działań, wśród nich identyfikując dążenie do zabezpieczenia możliwości swobodnego i samodzielnego poruszania się osób niepełnosprawnych w terenie zabudowanym i niezabudowanym poprzez sukcesywną likwidację barier architektonicznych na traktach komunikacyjnych i budynkach użyteczności publicznej, egzekwowanie prawa budowlanego w zakresie budownictwa pozbawionego barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej poprzez bezwzględne przestrzeganie przepisów prawa budowlanego, czy ogólnie pojętą realizację programów i projektów mających na celu likwidację barier transportowych. Nie wskazano jednak w dokumencie szczegółowych celów w identyfikacji SMART, to jest umożliwiających pomiar stopnia ich realizacji, na co pozwala włączenie przedsięwzięć zmierzających do poprawy dostępności małej infrastruktury publicznej w ramach LSR.

Obszar ochrony przyrody

Obszar LGD Czarnoziem na Soli zaklasyfikowany został (pod względem przynależności do krain geograficznych Polski) jako pas pojezierzy. Bardziej szczegółowy podział autorstwa Jerzego Kondrackiego wskazuje, że na obszarze objętym działaniem Czarnoziemiu na Soli występują 4 mezoregiony: Kotlina Toruńska, Równina Inowrocławska, Pojezierze Gnieźnieńskie,

Pojezierze Kujawskie. Jego walorem jest lokalizacja, umiejscowienie w zlewni Noteci, będącej głównym dopływem Odry. Na terenie tym występuje 18 jezior, z których największe znaczenie ma jezioro Gopło, położone częściowo na terenie gminy Kruszwica (największe jezioro w województwie kujawsko-pomorskim, 11. pod względem wielkości w Polsce). **Obszary chronione obejmują 11,50 % powierzchni obszaru LGD, występując w pięciu z ośmiu (tj. 62,5%) gmin skupionych w Stowarzyszeniu (Kruszwica, Gniewkowo, Rojewo, Dąbrowa Biskupia, Inowrocław i Gniewkowo)**

Na analizowanym obszarze występuje **8 obszarów cennych przyrodniczo**, w tym:

- 1 park krajobrazowy („Nadgoplański Park Tysiąclecia” – gm. Kruszwica),
- **2 obszary chronionego krajobrazu** („Wydm Kotliny Toruńsko-Bydgoskiej część wschodnia i zachodnia” – gm. Gniewkowo i Rojewo, „Lasów Balczewskich”.
- 3 Rezerваты („Balczewo” i „Rejna” – gm. Dąbrowa Biskupia oraz „Nadgoplański Park Tysiąclecia” – gm. Kruszwica),
- 1 obszar ptasi sieci Natura 2000 („Ostoja Nadgoplańska” – gm. Kruszwica),
- 1 obszar siedliskowy sieci Natura 2000 („Jezioro Gopło” – gm. Kruszwica).

Wśród gmin wchodzących w skład LGD Czarnoziem na Soli największy udział w powierzchni mają obszary chronionego krajobrazu (6,0%) i parki krajobrazowe (5,4%) w przypadku rezerwatów i użytków ekologicznych odsetek ten wynosi nie przekracza 1,5% całkowitej powierzchni. Gminami o najmniejszym potencjale przyrodniczym są Janikowo (brak jakichkolwiek obszarów chronionych), Pakość i Złotniki Kujawskie (po 0,1%) oraz Inowrocław (0,2%). Największy udział obszarów chronionych w powierzchni gminy występuje w przypadku gminy Gniewkowo (25,2%) oraz Kruszwica (24,5%).

Tabela. Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni obszaru LGD Czarnoziem na Soli wg stanu na 31.12.2020 r.

Gmina	Powierzchnia (ha)	Powierzchnia obszarów prawnie chronionych		Rezerваты przyrody		Parki krajobrazowe		Obszary chronionego krajobrazu		Użytki ekologiczne	
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
DBP	14 728	2 214,81	15,0	29,53	0,2	0	0	2 162,94	14,7	52,5	0,4
GNI	17 972	4 532,76	25,2	0	0	0	0	4 532,71	25,2	82,35	0,5
INO	17 165	32,28	0,2	0	0	0	0	32,28	0,19	0	0
JAN	9 195	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
KRU	26 241	6 436,58	24,5	1 287,1	4,9	6 436,58	24,5	0	0	0	0
PAK	8 646	6,54	0,1	0	0	0	0	0	0	6,5	0,1
ROJ	11 976	475,1	4,0	0	0	0	0	467,26	3,9	7,8	0,1
ZŁK	13 553	18,45	0,1	0	0	0	0	0	0	18,5	0,1
Razem	11 9476	1 3716,52	11,5	1 316,63	1,1	6 436,58	5,40	7 195,19	6,0	167,72	0,1
WKP	1 797 134	579 644,53	32,3	-	-	-	-	-	-	-	-
PL	31 270 525	10 106 401,24	32,3								

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. NATURA 2000 (Studia uwarunkowań gmin), *Korytarze ekologiczne - mapa PAN – napisane, trzeba dodać*

Na analizowanym terenie istnieją 172 pomniki przyrody (7,36% wszystkich pomników przyrody w województwie kujawsko-pomorskim i 0,49% w Polsce). Najwięcej tego typu obiektów zlokalizowanych jest w gminach Inowrocław (57 sztuk) i Kruszwica (29 sztuk).

Wnioski

- potencjał przyrodniczy obszaru należy uznać za umiarkowany, znacznie zróżnicowany na terenie poszczególnych gmin.
- Nie występują tu ściśle formy ochrony przyrody (w postaci parków narodowych), zaś udział obszarów chronionych w ogólnej powierzchni obszaru jest mniejszy niż średnia dla województwa kujawsko-pomorskiego i całego kraju.

- Obszar LGD Czarnoziem na Soli charakteryzuje jednak stosunkowo duża liczba pomników przyrody.

Wskazania:

- Ochrona zasobów przyrodniczych powinna koncentrować się na obszarze gminy Kruszwica, w związku z koniecznością ochrony cennego ekosystemu jeziora Gopło. Występowanie ważnych i cennych obszarów chronionych stanowi o atrakcyjności lokalnego środowiska przyrodniczego.

Turystyka

Turystyka jest jednym z kluczowych potencjałów obszaru LGD ze względu na jego walory historyczne. Na obszarze wyodrębniono liczne szlaki turystyczne, do najbardziej znanych należą: Szlak Bursztynowy, Szlak Piastowski, Szlak Romański i obiekty przyrodnicze (głównie zbiorniki wodne w gminach Kruszwica, Janikowo i Pakość). Łącznie na analizowanym obszarze istnieje prawie 100 obiektów zabytkowych. Najwięcej takich obiektów znajduje się na terenie gmin: Kruszwica (22), Złotniki Kujawskie (13), Gniewkowo (17) i Inowrocław (16), najmniej zaś na terenie gminy Dąbrowa Biskupia (4) i Rojewo (5). Dużym problemem, również w kontekście co raz popularniejszej turystyki rowerowej jest brak ścieżek rowerowych, umożliwiających zwiedzanie obszaru i jego fragmentów, jako spójnych jednostek tematyczno-krajoznawczych.

Tabela. Ścieżki rowerowe na obszarze Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli w latach 2018-2020.

Gmina	ścieżki rowerowe ogółem w km		
	2018	2019	2020
DBP	0,0	0,0	0,0
GNI	17,1	17,1	17,1
INO	2,3	2,3	2,3
JAN	4,8	4,8	4,8
KRU	5,3	9,0	9,0
PAK	6,7	7,1	7,1
ROJ	0,0	0,0	0,0
ZŁK	1,5	1,5	1,5
	37,7	41,8	41,80

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Dziedzictwo przyrodnicze – turystyka emocji, srebrna gospodarka, bliskość uzdrowiska, dziedzictwo kulturalne i architektoniczne. Dopisać

W gminach Dąbrowa Biskupia i Rojewo nie funkcjonują ścieżki rowerowe. Najdłuższą ścieżkę rowerową w roku 2020 posiadała gmina Gniewkowo (17,1 km) następnie Kruszwica (9 km). Kwestia ta, jako jeden z priorytetów województwa kujawsko-pomorskiego, stanowi istotny problem, także w kontekście przebiegu w granicach obszaru LSR trasy rowerowej EuroVelo2.

Jako niedostatecznie rozwinięta należy w dalszym ciągu ocenić także infrastrukturę noclegową. Obiekty prowadzące rejestrowaną działalność w tym zakresie zestawia poniższa tabela.

Tabela. Turystyczne obiekty noclegowe wg rodzajów na obszarze Stowarzyszenia Lokalna Grupa działania wg stanu na 31.12.2020 r.

Gmina	Hotele	Obiekty hotelowe	Motele	Obiekty krótkotrwałego zakwaterowania	Inne obiekty hotelowe	Pokoje gościnne	Kwatery agroturystyczne	Pokoje gościnne i kwatery agroturystyczne
DBP	0	0	0	0	0	0	0	0
GNI	0	2	1	1	1	1	1	1
INO	0	1	1	0	0	0	0	0
JAN	0	0	0	1	0	0	1	1
KRU	1	3	0	0	3	1	0	1
PAK	0	0	0	1	0	0	1	1
ROJ	0	0	0	0	0	0	0	0
ZŁK	0	0	0	0	0	0	0	0
RAZEM	1	6	2	3	4	2	3	4

Źródło: opracowanie własne na podstawie CWOH oraz rejestrów gminnych.

Wnioski:

- na obszarze LGD natężenie ruchu turystycznego, koncentruje się w gminach Gniewkowo i Kruszwica. Potencjał turystyczny w postaci zabytków, zbiorników wodnych i trzech ogólnokrajowych szlaków turystycznych (Szlak Bursztynowy, Szlak Piastowski i Szlak Romański) nie jest w pełni wykorzystywany. Pewnym ograniczeniem w tym zakresie może być silna konkurencja w obsłudze ruchu turystycznego ze strony podmiotów działających na terenie miasta Inowrocław oraz niewielka sieć ścieżek rowerowych na obszarze.

Wskazania:

- Wykorzystania wymaga duży potencjał turystyczny, występujące na obszarze tereny cenne przyrodniczo, zasoby wodne, duża liczba zabytków, w tym o znaczeniu ponadregionalnym.
- Pomimo istnienia żywych tradycji i historii Kujaw Zachodnich, w tym kultywowania tradycji ludowych, kulinarnych, artystycznych, kultywowanych przez licznie tworzące się organizacje pozarządowe, w szczególności Koła Gospodyń Wiejskich, brak jest spójnej oferty turystycznej, bazującej na turystyce przeżyć.

- Określenie grup docelowych istotnych dla realizacji LSR, w tym grup w szczególnie niekorzystnej sytuacji

Z uwagi na komplementarny charakter działań zaplanowanych w ramach operacji objętych Lokalną Strategią Rozwoju LGD zdiagnozowało grupy docelowe, szczególnie istotne dla realizacji zamierzeń. Podkreślić należy, że wśród członków Stowarzyszenia znajdują się podmioty reprezentujące grupy defaworyzowane. Są to: Gminny Klub Seniora „WRZOS” w Rojewie, Fundacja Ekspert-Kujawy, Fundacja Rozwoju Społeczno - Gospodarczego oraz Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Cordis”, Stowarzyszenie Inicjatywne „Okular”, Spółdzielnia Socjalna WIGOR, Stowarzyszenie Kobiet Wiejskich NIEZAPOMINAJKI, Stowarzyszenie Gminna Rada Kobiet w Rojewie, Gminna Rada Kół Gospodyń Wiejskich w Złotnikach Kujawskich, Spółdzielnia Socjalna „Aktywni Tu i Teraz”, Stowarzyszenie Kobiet Wiejskich Giny Inowrocław, Stowarzyszenie PrzeŻeJa, KGW Rzepowo, KGW Słoneczko Ludzisko, KGW Sołectwa Popowo. Zakres grup defaworyzowanych został szczegółowo zaprezentowany w podrozdziale IV.2. Określenie grup docelowych istotnych dla realizacji LSR, w tym grup w szczególnie niekorzystnej sytuacji. Ponadto, czterech członków Lokalnej Grupy Działania Czarnoziem na Soli (Fundacja Ekspert- Kujawy, Fundacja Rozwoju Społeczno-Gospodarczego, Spółdzielnia Socjalna WIGOR, Spółdzielnia Socjalna „Aktywni Tu i Teraz”,) jest reprezentantami podmiotów ekonomii społecznej, znajdujących się na obszarze działania LGD.

3. Analiza planowanego sposobu wsparcia lokalnych i ponadlokalnych inicjatyw w kontekście wdrażania innych instrumentów terytorialnych

ROZDZIAŁ V
SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA
Do uzupełnienia po

1. Specyfikacja celów i przedsięwzięć strategii, z podziałem na źródła finansowania

Określanie celów strategii przez zespół roboczy polegało na zestawieniu możliwych zakresów wsparcia w ramach PS WPR, FE dKP (dla instrumentu RLKS) i lokalnych potrzeb, problemów określonych w diagnozie. Istotny wpływ na ich kształt miały doświadczenia z wdrażania LSR w poprzednich okresach programowania (przeprowadzone badania, ewaluacje i kontrole) oraz pomysły zgłaszane przez mieszkańców w ramach skrzyni pomysłów. LGD postanowiła **skoncentrować się na obszarach, w których możliwe jest przeprowadzenie skutecznej interwencji** oraz które **wzbudziły zainteresowanie interesariuszy** partycypujących w tworzeniu LSR, wyrażające się chęcią złożenia projektów w danym obszarze. W ten sposób zdecydowano o pominięciu pewnych typów operacji w ramach LSR (głównie ze względu na brak podmiotów zainteresowanych wystąpieniem z wnioskiem o dofinansowanie). Cele były przedmiotem pogłębionej analizy i uwag zespołu roboczego, uczestników warsztatów konsultacyjnych oraz spotkań i fokusów, w trakcie których wprowadzono pewne korekty w pierwotnym projekcie.

Wszystkie cele są zgodne z celami szczegółowym przyporządkowanych im funduszy, kompleksowo przyczyniają się do rozwoju obszarów wiejskich, aktywizacji społecznej i gospodarczej oraz ochrony lokalnych zasobów. Wszystkie one zostały uwzględnione w załączniku nr 2 do LSR.

Struktura celów z uwzględnieniem źródeł finansowania przedstawia się następująco:

CEL TEMATYCZNY	PRZEDSIĘWZIĘCIE	ŹRÓDŁO FINANSOWANIA
CEL 1: WSPIERANIE LOKALNEGO RYNKU PRACY	PRZEDSIĘWZIĘCIE 1.1: Podejmowanie i/lub rozwijanie działalności gospodarczej w wybranych sektorach usług	PS WPR
	PRZEDSIĘWZIĘCIE 1.2: Przełamywanie stereotypów związanych z płcią na rynku pracy	FE dKP
CEL 2: ANIMACJA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW OBSZARU LSR	PRZEDSIĘWZIĘCIE 2.1: Tworzenie lokalnych ośrodków wiedzy i edukacji	FE dKP
	PRZEDSIĘWZIĘCIE 2.2: Tworzenie edukacyjnych klubów młodzieżowych i inne działania na rzecz wspierania edukacji pozaformalnej dzieci i młodzieży	
	PRZEDSIĘWZIĘCIE 2.3: Tworzenie miejsc aktywnej integracji seniorów	
CEL 3: POPRAWA ATRAKCYJNOŚCI OBSZARU LSR	PRZEDSIĘWZIĘCIE 3.1: Nowoczesna i dostępna infrastruktura publiczna	PS WPR
	PRZEDSIĘWZIĘCIE 3.2: Ochrona spuścizny kulturowej i/lub przyrodniczej polskiej wsi	
	PRZEDSIĘWZIĘCIE 3.3. Poprawa atrakcyjności wizerunku wsi, jako miejsca spędzania czasu wolnego	DOTACJE JST

2. Przedsięwzięcia realizowane w ramach RLKS, wraz ze sposobem ich realizacji i uzasadnieniem

Działając na rzecz zapewnienia możliwości sprawnego i efektywnego wdrażania strategii, poszczególnym celom przyporządkowano zestawy określonych przedsięwzięć (czasem interpretowanych swobodnie, czasem stanowiących niemalże gotowy i dopuszczalny zestaw projektów przewidzianych do realizacji. Wskazać tutaj należy:

Przedsięwzięcie 1.1. Podejmowanie i/lub rozwijanie działalności gospodarczej w wybranych sektorach usług jest planowane do realizacji wg poniższej specyfikacji

Kategoria	Sekcja/dział	Opis
Edukacja i opieka, w tym - zdrowotna	Edukacja: P.85.1 P.85.5 P.85.6 Opieka: Q.86.2 Q.86.9 Q.88	Placówki wychowania przedszkolnego Pozaszkolne formy edukacji Działalność wspomagająca edukację Praktyka lekarska Pozostała działalność w zakresie opieki zdrowotnej Pomoc społeczna bez zakwaterowania
Baza turystyczna	Noclegi I.55 Gastronomia: I.56	Zakwaterowanie Działalność usługowa związana z wyżywieniem
Rozrywka i rekreacja	Rozrywka i kultura R.90 R. 91 R.93 Wypożyczalnie: N. 77.1 -77.2 N. 77.2	Działalność twórcza związana z kulturą i rozrywką Działalność bibliotek, archiwów, muzeów oraz pozostała działalność związana z kulturą Działalność sportowa, rozrywkowa i rekreacyjna Wynajem i dzierżawa pojazdów samochodowych z wyłączeniem motocykli Wypożyczanie i dzierżawa artykułów użytku osobistego i domowego
Usługi drobne dla mieszkańców	Budowlane F.41 F.43 Naprawa sprzętów S.95 Pielęgnacja urody: S. 96 Fotograficzne M.74.2 Mechaniki pojazdowej: G. 45.2 Optyczne i inne handlowe specjalistyczne: G.47.7	Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków Roboty budowlane specjalistyczne Naprawa i konserwacja komputerów i artykułów użytku domowego i osobistego Pozostała indywidualna działalność usługowa Działalność fotograficzna Konserwacja i naprawa pojazdów samochodowych z wyłączeniem motocykli Sprzedaż detaliczna pozostałych wyrobów prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach

Sposób realizacji: operacja klasyczna

Poziom dofinansowania: do 65% kosztów kwalifikowalnych

Wnioskodawcy: sektor społeczny - mieszkańcy obszaru LSR i/lub sektor gospodarczy, spełniający wymogi przewidziane przepisami wdrożeniowymi dla projektów realizowanych w ramach PS WPR

Kwota pomocy: do 500.000,00 zł

Warunki płatności: zgodnie z przepisami wdrożeniowymi dla projektów realizowanych w ramach PS WPR

Podmiot odpowiedzialny za ocenę operacji: LGD

Podmiot odpowiedzialny za zawarcie umowy, rozliczenie i kontrolę: **Urząd Marszałkowski**

Uzasadnienie: Przedsięwzięcie jest adekwatne do problemów opisanych w diagnozie obszaru: niskie wskaźniki przedsiębiorczości, wysoka stopa bezrobocia, niskie zarobki mieszkańców, deficyt dostępności usług dla mieszkańców w wybranych obszarach. Ponadto, wskazać należy, iż listę branż usługowych przewidzianych do wsparcia określono bazując na wyniku diagnozy rozwijających się sektorów gospodarki, zawodów deficytowych w powiecie inowrocławskim – na podstawie barometru zawodów oraz danych historycznych, zaczerpniętych z wniosków o przyznanie pomocy złożonych w naborach realizowanych uprzednio przez LGD. Przedsięwzięcie jest zgodne z przepisami PS WPR.

Przykładowe operacje: Tworzenie nowych firm na obszarze LSR w ww. sektorach usług, rozwijanie działalności przedsiębiorstw już funkcjonujących na obszarze LSR, poprzez wdrażanie nowych rodzajów oferowanych usług (w ww. sektorach) lub doskonalenie usług już świadczonych w określonych branżach.

Przedsięwzięcie 1.2. Przełamywanie stereotypów związanych z płcią na rynku pracy

Sposób realizacji: projekt grantowy

Wnioskodawcy: wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów)

Minimalna wartość grantu: 20.000,00 zł

Maksymalna wartość grantu: 100.000,00 zł

Limit pomocy na 1 beneficjenta:

Poziom dofinansowania: do 95%

Warunki płatności: zgodnie z SzOOP

Podmiot odpowiedzialny za ocenę operacji: LGD

Podmiot odpowiedzialny za zawarcie umowy, rozliczenie i kontrolę: **LGD**

Uzasadnienie: Przedsięwzięcie jest adekwatne do problemów opisanych w diagnozie obszaru: Bezrobocie na lokalnym rynku pracy z nieznaczną przewagą kobiet, niedostateczny udział kobiet w sprawowaniu funkcji publicznych, niewystarczająca liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat

Przykładowe operacje: podnoszenie wiedzy i świadomości osób pracujących z dziećmi i młodzieżą, na temat stereotypów związanych z płcią i sposobów ich przełamywania oraz potrzeb osób różnej płci, w tym przemocy rówieśniczej z uwagi na płeć; Kluby rodzica (miejsca spotkań rodziców, w których uzyskać mogą oni odpowiednie wsparcie np. wymiana doświadczeń, warsztaty motywujące, psychologiczne, coaching, kręgi wsparcia); kobiety próbujące godzić życie zawodowe z rodzinnym – wsparcie wzmacniające poczucie własnej wartości i motywację do przełamywania stereotypów dotyczących roli kobiet i rozwoju osobistego, a także mężczyźni próbujący przełamywać stereotypy związane z rolą mężczyzn w rodzinie i społeczeństwie – wsparcie zachęcające do większego zaangażowania w obowiązki opiekuńcze, a także działania wspólne dla obu tych grup w ww. zakresie; Zwiększenie udziału i wzmocnienie pozycji kobiet na rynku pracy poprzez działania wspierające rozpoczęcie, utrzymanie lub powrót do zatrudnienia, takie jak: wsparcie prawne, z zakresu rozwoju osobistego, motywujące, psychologiczne, wzmacniające poczucie własnej wartości.

Przedsięwzięcie 2.1. Tworzenie lokalnych ośrodków wiedzy i edukacji

Sposób realizacji: projekt grantowy

Wnioskodawcy: podmiot publiczny lub prywatny będący organem prowadzącym szkołę w rozumieniu ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (ze zm. tj. ust. z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe)

Maksymalna wartość grantu: 250.000,00 zł

Limit pomocy na jednego beneficjenta: 1 grant

Poziom dofinansowania: do 95%

Warunki płatności: zgodnie z SzOOP

Podmiot odpowiedzialny za ocenę operacji: LGD

Podmiot odpowiedzialny za zawarcie umowy, rozliczenie i kontrolę: **LGD**

Uzasadnienie: Przedsięwzięcie jest adekwatne do problemów opisanych w diagnozie obszaru: stosunkowo dobrze rozwinięta baza placówek oświatowych, rosnąca aktywność mieszkańców, brak wystarczającej oferty spędzania czasu wolnego dla dorosłych mieszkańców, niewielkie możliwości korzystania ze szkoleń przez osoby niezagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Przykładowe operacje: Tworzenie Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji, które angażują mieszkańców lokalnej społeczności w rozwijanie kompetencji społecznych, życiowych i zawodowych;

Przedsięwzięcie 2.2. Tworzenie edukacyjnych klubów młodzieżowych i inne działania na rzecz wspierania edukacji pozaformalnej dzieci i młodzieży

Sposób realizacji: projekt grantowy

Wnioskodawcy: wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów)

Minimalna wartość projektu: 20.000,00 zł

Maksymalna kwota pomocy na jednego beneficjenta: 100.000,00 zł

Poziom dofinansowania: do 95%

Warunki płatności: zgodnie z SzOOP

Podmiot odpowiedzialny za ocenę operacji: LGD

Podmiot odpowiedzialny za zawarcie umowy, rozliczenie i kontrolę: **LGD**

Uzasadnienie: Przedsięwzięcie jest adekwatne do problemów opisanych w diagnozie obszaru: wysoki odsetek dzieci i młodzieży objętych środowiskową pomocą społeczną ogranicza możliwość udziału w zajęciach dodatkowych dostępnych odpłatnie na obszarze LSR, niewystarczająca oferta aktywizacji dla dzieci i młodzieży, w szczególności w zakresie uczestnictwa w kulturze i dostępu do edukacji pozaformalnej spowodowana niską ilością bibliotek i niewystarczającą aktywnością wybranych ośrodków kultury (oraz ich brakiem).

Przykładowe operacje: Tworzenie i funkcjonowanie edukacyjnych klubów młodzieżowych, w ramach których możliwa jest realizacja różnych obszarów tematycznych, z uwzględnieniem zainteresowań, zdolności i potrzeb, predyspozycji dzieci i młodzieży (np. zajęcia filmowe, muzyczne, artystyczne, sportowe, z robotyki, programowania, na temat lokalnej tożsamości i kultury, edukacji społecznej i obywatelskiej min. poprzez realizację spotkań, warsztatów i wizyt studyjnych; Projekty edukacyjne umożliwiające rozwijanie uzdolnień dzieci i młodzieży i ukierunkowane na osiągnięcie konkretnego celu edukacyjnego (np. przygotowanie i udział w krajowym lub międzynarodowym konkursie naukowym); Warsztaty w obszarze ginących zawodów (np. w ramach organizacji wioski ginących zawodów), przyczyniające się do wzrostu wiedzy nt. tradycji i regionu i nabywania umiejętności przydatnych w wyborze ścieżek kształcenia i przyszłym życiu zawodowym.

Przedsięwzięcie 2.3. Tworzenie miejsc aktywnej integracji seniorów

Sposób realizacji: projekt grantowy

Wnioskodawcy: wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów)

Minimalna wartość projektu: 20.000,00 zł

Maksymalna kwota pomocy na jednego beneficjenta: 100.000,00 zł

Poziom dofinansowania: do 95%

Warunki płatności: zgodnie z SzOOP

Podmiot odpowiedzialny za ocenę operacji: LGD

Podmiot odpowiedzialny za zawarcie umowy, rozliczenie i kontrolę: **LGD**

Uzasadnienie: Przedsięwzięcie jest adekwatne do problemów opisanych w diagnozie obszaru: Starzenie się społeczeństwa jako wyraźna tendencja demograficzna obszaru, rosnąca aktywność organizacji pozarządowych, w tym skupiających osoby starsze, niewystarczająca oferta zajęć dla seniorów, z widoczną dysproporcją między gminami miejsko-wiejskimi, a wiejskimi.

Przykładowe operacje: Działania na rzecz integracji seniorów pozwalające uchronić ich przed izolacją i wykluczeniem społecznym: kluby seniora, uniwersytety trzeciego wieku, zajęcia aktywizacyjne w gospodarstwach opiekuńczych, uzupełniająco (w ramach klubów seniora oraz gospodarstw opiekuńczych) – działania samopomocowe i integracyjne uwzględniające udział rodziny i całego środowiska takie jak: wydarzenia i pikniki (np. dzień sąsiada, wigilia sąsiedzka itp.), spotkania międzypokoleniowe, spotkania klubów wolontariacka, akcje proekologiczne współorganizowane z młodzieżą, przedstawienia i koncerty seniorskich grup teatralnych i zespołów.

Przedsięwzięcie 3.1. Nowoczesna i dostępna infrastruktura publiczna

Sposób realizacji: operacja klasyczna

Wnioskodawcy: jednostki sektora finansów publicznych, spełniające wymogi przewidziane przepisami wdrożeniowymi dla projektów realizowanych w ramach PS WPR

Minimalna wartość projektu: 30.000,00 zł

Maksymalna kwota pomocy na jednego beneficjenta: nie określono

Poziom dofinansowania: do 75% kosztów kwalifikowalnych na operacje obejmujące inwestycje nieprodukcyjne (tj. niekomercyjne, realizowane w celu innym niż uzyskanie zysku oraz nie wykonywane w ramach prowadzonej działalności gospodarczej), z czego pomoc finansowa z EFROW wynosi max 55% kosztów kwalifikowalnych, a pozostałe 20% kosztów kwalifikowalnych ze środków budżetu państwa.

Warunki płatności: zgodnie z przepisami wdrożeniowymi dla projektów realizowanych w ramach PS WPR

Podmiot odpowiedzialny za ocenę operacji: LGD

Podmiot odpowiedzialny za zawarcie umowy, rozliczenie i kontrolę: **Urząd Marszałkowski**

Uzasadnienie: Przedsięwzięcie jest adekwatne do problemów opisanych w diagnozie obszaru: rosnąca liczba organizacji pozarządowych i ich inicjatyw, wymagająca właściwej infrastruktury, wykluczenie transportowe mieszkańców, wymagające dostępności małej infrastruktury w pobliżu miejsca zamieszkania, duża liczba obiektów publicznych wymagająca poprawy w zakresie dostępności. Przedsięwzięcie jest zgodne z przepisami PS WPR.

Przykładowe operacje: Budowa, przebudowa, modernizacja i doposażenie obiektów infrastruktury publicznej (tj. inwestycje o wartości całkowitej nie przekraczającej 1 mln euro np. w świetlice wiejskie, obiekty rekreacyjne i kulturalne, służące ochronie zdrowia, spędzaniu czasu wolnego, ochrony zasobów lokalnych itp.), mające na celu poprawę dostępności usług dla lokalnych społeczności, w tym – dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przedsięwzięcie 3.2. Ochrona spuścizny kulturowej i/lub przyrodniczej polskiej wsi

Sposób realizacji: projekt grantowy

Wnioskodawcy: sektor społeczny, sektor publiczny

Minimalna liczba projektów: 2 projekty

Minimalna wartość projektu: 30.000,00 zł

Maksymalna kwota pomocy na jednego beneficjenta: 500.000,00 zł

Poziom dofinansowania: do 100% kosztów kwalifikowalnych obejmujących inwestycje nieprodukcyjne (tj. niekomercyjne, realizowane w celu innym niż uzyskanie zysku oraz nie wykonywane w ramach prowadzonej działalności gospodarczej) dla wnioskodawców innych niż jednostki sektora finansów publicznych

Warunki płatności: zgodnie z przepisami wdrożeniowymi dla projektów realizowanych w ramach PS WPR

Podmiot odpowiedzialny za ocenę operacji: LGD

Podmiot odpowiedzialny za zawarcie umowy, rozliczenie i kontrolę: **Urząd Marszałkowski**

Uzasadnienie: Przedsięwzięcie jest adekwatne do problemów opisanych w diagnozie obszaru: rosnąca liczba organizacji pozarządowych i ich inicjatyw, bogate zasoby lokalne w obszarze kultywowania tradycji kujawskich (kultura i sztuka ludowa, gwara kujawska, spuścizna kulinarna, ochrona i promocja zasobów przyrodniczych i architektonicznych, dziedzictwo niematerialne), Przedsięwzięcie jest zgodne z przepisami PS WPR.

Przykładowe operacje: Projekty realizowane w celu innym niż osiągnięcie zysku oraz niewykonywane w ramach prowadzenia działalności gospodarczej, w wyniku których, poprzez wykorzystanie lokalnej spuścizny kulturowej lub przyrodniczej zwiększy się dostępności usług dla lokalnej społeczności np. organizacja pikniku propagującego kulturę kulinarną Kujaw Zachodnich; Tworzenie ścieżek przyrodniczych i edukacyjnych związanych z tematyką lokalnych zasobów; Warsztaty rzemiosła czy haftu tradycyjnego, widowiska artystyczne nawiązujące do folkloru i tradycji wsi kujawskiej; Publikacje edukacyjne dotyczące lokalnych zasobów kulturowych i przyrodniczych, Inwestycje w obiekty zabytkowe (objęte formą ochrony zabytków) oraz przyrodnicze (pomniki przyrody, obiekty położone na obszarach objętych formą ochrony przyrody) mające na celu zachowanie ich kulturowej lub przyrodniczej wartości.

Przedsięwzięcie 3.3. Poprawa atrakcyjności wizerunku wsi jako miejsca spędzania czasu wolnego

Sposób realizacji: projekt własny (dotacja na realizację zadań publicznych, polegających na organizacji działań kulturalnych i/lub rekreacyjnych, które zapewnią mieszkańcom konstruktywny i atrakcyjny sposób spędzania czasu wolnego i stanowić będą płaszczyznę do integracji zasobów lokalnych oraz motor do dalszych, samodzielnych działań), realizowany w partnerstwie z innymi, niedoświadczonymi projektowo organizacjami pozarządowymi.

Wnioskodawca: LGD

Minimalna liczba projektów: 1

Minimalna wartość projektu: wg regulaminu konkursu wybranych jst

Maksymalna kwota pomocy: wg regulaminu konkursu wybranych jst

Poziom dofinansowania: wg regulaminu konkursu wybranych jst

Warunki płatności: wg regulaminu konkursu wybranych jst

Podmiot odpowiedzialny za ocenę operacji: jst udzielająca dotacji na realizację zadania publicznego

Podmiot odpowiedzialny za zawarcie umowy, rozliczenie i kontrolę: **jst udzielająca dotacji na realizację zadania publicznego**

Uzasadnienie: Przedsięwzięcie jest adekwatne do problemów opisanych w diagnozie obszaru: bogate zasoby lokalne w obszarze kultywowania tradycji kujawskich (kultura i sztuka ludowa, gwara kujawska, spuścizna kulinarna, dziedzictwo niematerialne), niewystarczająca aktywność ośrodków kultury, w szczególności w gminach wiejskich, rosnąca aktywność mieszkańców i liczba organizacji pozarządowych.

Przykładowe operacje: Pikniki, festyny i warsztaty tematyczne realizowane w partnerstwie z innymi podmiotami, rajdy, warsztaty, imprezy rekreacyjne i kulturalne dotyczące ciekawych form spędzania czasu wolnego na wsi.

Osoby bezrobotne odniosą korzyść przez podejmowanie i rozwijanie, a niepełnosprawne przez podejmowanie, rozwijanie i dostępność infrastruktury.

Innowacyjność – każde przedsięwzięcie - kryteria

3. Specyfikacja wskaźników przypisanych do celów i przedsięwzięć

CEL TEMATYCZNY	PRZEDSIĘWZIĘCIE	WSKAŹNIK [JEDNOSTKA MIARY]
CEL 1: WSPIERANIE LOKALNEGO RYNKU PRACY	1.1: Podejmowanie i/lub rozwijanie działalności gospodarczej w wybranych sektorach usług	<i>Produktu:</i> Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego lub rozwinięciu istniejącego przedsiębiorstwa w wybranych sektorach usług <i>Rezultatu:</i> Liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu WPR Nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR
	1.2: Przelamywanie stereotypów związanych z płcią na rynku pracy	<i>Produktu</i> 1) Liczba osób objętych wsparciem w zakresie równości kobiet i mężczyzn; 2) Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego <i>Rezultatu:</i> Liczba osób, które podniosły poziom wiedzy w zakresie równości kobiet i mężczyzn dzięki wsparciu w programie
CEL 2: ANIMACJA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW OBSZARU LSR	2.1: Tworzenie lokalnych ośrodków wiedzy i edukacji	<i>Produktu:</i> 1) Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego 2) Liczba podmiotów przygotowanych do pełnienia funkcji Lokalnego Ośrodka Kształcenia Osób Dorosłych 3) Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych realizowanym poza Bazą Usług Rozwojowych <i>Rezultatu:</i> Liczba utworzonych Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji (LOWE)
	2.2: Tworzenie edukacyjnych klubów młodzieżowych i inne działania na rzecz wspierania edukacji pozaformalnej dzieci i młodzieży	<i>Produktu</i> 1) Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego 2) Liczba osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji ze względu na miejsce zamieszkania, objęta wsparciem w ramach edukacji pozaformalnej 3) Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem <i>Rezultatu</i> Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu

	2.3: Tworzenie miejsc aktywnej integracji seniorów	<p><i>Produktu:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego 2) Liczba osób starszych objętych wsparciem w ramach klubów seniora i gospodarstwach opiekuńczych 3) Całkowita liczba osób objętych wsparciem <p><i>Rezultatu:</i> Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu;</p>
CEL 3: POPRAWA ATRAKCYJNOŚCI OBSZARU LSR	3.1: Nowoczesna i dostępna infrastruktura publiczna	<p><i>Produktu:</i> Liczba dostępnych obiektów małej infrastruktury publicznej</p> <p><i>Rezultatu:</i> Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR</p>
	3.2: Ochrona spuścizny kulturowej i/lub przyrodniczej polskiej wsi	<p><i>Produktu:</i> Liczba operacji mających na celu ochronę spuścizny kulturowej i/lub przyrodniczej polskiej wsi</p> <p><i>Rezultatu:</i> Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR</p>
	3.3. Poprawa atrakcyjności wizerunku wsi, jako miejsca spędzania czasu wolnego	<p><i>Produktu:</i> Liczba zrealizowanych inicjatyw partnerskich na rzecz uatrakcyjnienia form spędzania czasu wolnego na obszarach wiejskich (wsi i małych miast),</p> <p><i>Rezultatu:</i> Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR</p>

ROZDZIAŁ VII

SPOSÓB OCENY I WYBORU OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

1. Charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD
2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów
3. Innowacyjność i inkluzyjność w kryteriach wyboru
4. Realizacja projektów grantowych, operacji własnych i realizowanych w partnerstwie

Do uzupełnienia

ROZDZIAŁ VIII PLAN DZIAŁANIA

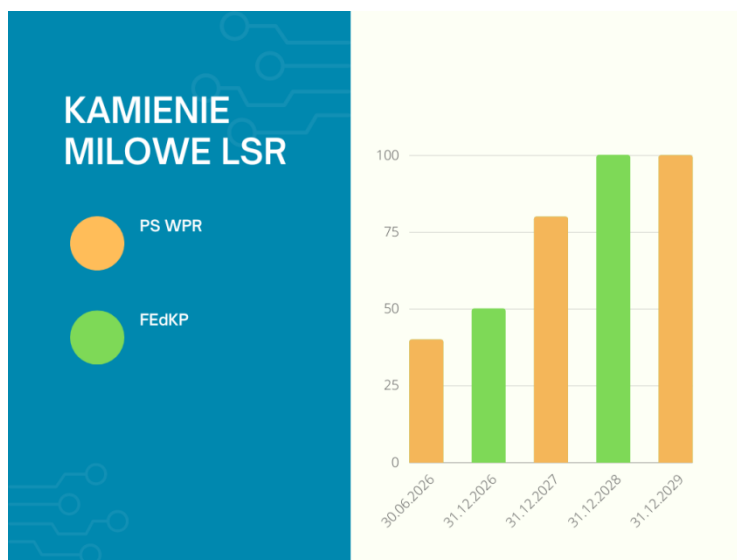
1. Harmonogram osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników, uwzględniający czas realizacji i efekty wdrażania LSR

Cele i wskaźniki podane w rozdziale VI osiągnane będą przez LGD do czasu zakończenia wdrażania LSR (tj do 31.12.2028 w ramach FEdKP oraz 31.12.2029 w ramach PS WPR). Szczegółowy harmonogram osiągnięcia poszczególnych celów, wraz ze wskazaniem towarzyszących im wskaźników produktu i rezultatu prezentuje załącznik 3 do LSR – Plan działania.

OPIS PLANOWANEGO HARMONOGRAMU NABORÓW – JAKA JEGO KOLEJNOŚĆ I DLACZEGO

2. Kamienie milowe w realizacji LSR

Wykres X.

Źródło: Opracowanie własne LGD.

ROZDZIAŁ IX BUDŻET LSR

1. Ogólna charakterystyka budżetu, ze wskazaniem źródeł finansowania LSR

Lokalna Strategia Rozwoju finansowana będzie ze środków dwóch funduszy: Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej (PS WPR) na lata 2023-2027 oraz Funduszy Europejskich dla Kujaw i Pomorza (FEdKP) na lata 2021-2027. Budżet strategii ustalono w oparciu o dane liczbowe i finansowe zaprezentowane w poniższej tabeli oraz uszczegółowione załącznikach nr 2, 4 i 5 do LSR.

Tabela X. Planowany budżet LSR (z EFSI).

Nazwa jednostki	Ludność (os.)	PSWPR (ludność od 80.000 - 89.999 mieszkańców)	EFS + (ludność od 50.000 – 99.999 mieszkańców)
<i>Wdrażanie LSR (w zaokrągleniu w dół, do pełnych euro)</i>			
Powiat inowrocławski (z wyłączeniem m. Inowrocław) = obszar LSR	84.815	2.500.000,00 euro	1.100.000,00 euro
Obszar problemowy 1 Gmina Dąbrowa Biskupia (bonus 22,49 euro)	4.992	0,00 euro	112.270,00 euro
Obszar problemowy 2 Gmina Gniewkowo (bonus 22,49 euro)	13.981	0,00 euro	314.432,00 euro
Obszar problemowy 3 Gmina Janikowo (bonus 22,49 euro)	12.653	0,00 euro	284.565,00 euro
Obszar problemowy 4 Gmina Rojewo (bonus 22,49 euro)	4.502	0,00 euro	101.249,00 euro
Suma wdrażania LSR		2.500.000,00 euro	1.912.516,00 euro
<i>Zarządzanie LSR (w zaokrągleniu w dół, do pełnych euro)</i>			
Kwota na zarządzanie LSR*		562.500,00 euro*	133.876,00 euro*
*Sposób ustalania kwoty na zarządzanie LSR		*Kwota sztywna dla danego przedziału ludności	7*% od wartości budżetu wdrażania LSR
Razem budżet LSR (Wdrażanie i zarządzanie)		3.062.500,00 euro	2.046.392,00 euro
Razem budżet LSR (w obu funduszach)		5.108.892,00 euro	

Źródło: opracowanie własne LGD

Przewidziane w powyższej tabeli środki finansowe uzupełnione zostaną o dotacje z wybranych jednostek samorządu terytorialnego, pozyskane na realizację działań w partnerstwie z innymi organizacjami z obszaru LSR, mających na celu poprawę wizerunku wsi polskiej jako miejsca atrakcyjnego dla spędzania czasu wolnego. LGD będzie starało się pozyskać **środki z różnorodnych jednostek samorządu terytorialnego** (w tym szczebla powiatowego i wojewódzkiego). Stosując podejście ostrożnościowe, założono pozyskanie **2.500 euro** (konkursy te ogłaszane są w złotych, więc planowaną do uzyskania kwotę 11.250,00 zł wyrażono w euro, przyjmując kurs przeliczeniowy w wysokości 4,50 zł.), kwota ta może ulec zwiększeniu, adekwatnie do ilości i wartości środków przeznaczanych na zlecenie organizacjom pozarządowym realizacji zadań publicznych przez poszczególne samorządy.

2. Powiązanie źródeł finansowania budżetu z celami LSR

ROZDZIAŁ X

MONITORING I EWALUACJA

WYKAZ LITERATURY

ZAŁĄCZNIKI

1. Cele i przedsięwzięcia
2. Plan działania – wskazujący harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu
3. Budżet LSR w podziale na fundusze EFSI i zakresy wsparcia
4. Plan wykorzystania budżetu LSR wykazujący wykorzystanie zakontraktowanych środków w podziale na poszczególne fundusze i lata.
5. Plan komunikacji ze społecznością lokalną